

HELSINGIN KOTOUTUMISPALVELUIDEN
TOIMINTAMALLI JA TARVITTAVAT
TOIMENPITEET TURVAPAIKANHAKIJOILLE JA
OLESKELULUVAN SAANEILLE

Turvapaikanhakijoiden kotoutumispalvelut-
työryhmän raportti

7.3.2016

Työryhmän asettaminen

Tiivistelmä

OSA 1: RAPORTTI: PALVELUIDEN NYKYTILA, RAKENTEET JA ERITYISPALVELUTARPEET

- 1. Turvapaikanhakijoiden määrä ja ennuste Helsingissä**
- 2. Katsaus palveluiden nykytilaan ja resursointiin**
 - 2.1. Varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste**
 - 2.2. Työllisyys**
 - 2.3. Sosiaali- ja terveyspalvelut**
 - 2.4. Asuminen**
 - 2.5. Osallisuus ja neuvonta**
 - 2.6. Turvallisuus**
 - 2.7. Vapaa-ajan palvelut**
- 3. Työllisyyden, koulutuksen, sosiaali- ja terveyspalvelujen, asumisen ja osallisuuden haasteet**
- 4. Erityispalvelutarpeet ja niihin vastaaminen**

OSA 2: TOIMENPITEET JA ERILLISMÄÄRÄRAHAN SUUNTAAMINEN

- 5.1. Työryhmän ehdotus 10 miljoonan euron erillismäärärahan suuntaamisesta vuosille 2016–2017**
- 5.2. Työryhmän ehdotus**
”Osaamiskeskus/Maahanmuuttajapalvelut”-pilotin
käynnistämisestä ja rahoittamisesta vuosina 2016- 2017

Työryhmän asettaminen

Turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyi voimakkaasti Suomessa vuonna 2015, jolloin Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. On arvioitu, että karkeasti noin 2300 oleskeluluvan saanutta henkilöä päätyisi Helsinkiin vuonna 2016. Lisäksi Suomeen saapuisi arviolta noin 15 000-30 000 uutta turvapaikanhakijaa myös vuonna 2016. Tämä asettaa merkittävän haasteen Helsingin kotoutumispalveluille.

Turvapaikanhakijoiden määrän merkittävän lisäyksen johdosta kaupunginjohtaja asetti turvapaikanhakijoiden kotoutumispalvelut-työryhmän (28.10.2015–31.12.2016, 67§), jonka tehtävinä on:

- kartoittaa turvapaikanhakijoille ja pakolaisille tarjottavien kotoutumispalveluiden nykytila
- ennakoida kuntaan asettautuvien turvapaikan saaneiden henkilöiden erityistarpeita
- kehittää toimenpiteitä uusien kuntalaisten nopean työllistymisen tukemiseksi ja ennakoida asuttamisen haasteita.

Työryhmän tuli tehdä 29.2.2016 mennessä ehdotukset toimintamallista ja tarvittavista toimenpiteistä, joilla pystytään vastaamaan em. kohderyhmän kotoutumis- ja erityispalvelutarpeisiin ja ennakoimaan niitä jatkossa. Työryhmä asetettiin määräaikaikaisesti vuoden 2016 loppuun.

Kaupungin vuoden 2016 talousarvioon on varattu kaupunginhallituksen käytettäväksi 10 miljoonan euron määrärahavaraus, jonka kohdentamisesta päätetään kaupunginhallituksen päätöksellä. Talousarviokirjauksen mukaan määräraha käytetään erityisesti turvapaikanhakijoiden kotoutumisen edellytysten ja maahanmuuttajien hyvän kotouttamisen varmistamiseksi.

Työryhmän asettamispäätöksessä mainittujen tehtävien lisäksi työryhmän tuli lisäksi tehdä ehdotus keskeisistä painotuksista, joiden perusteella kaupunginhallituksen 10 miljoonan euron erillismäärärahaa kohdennetaan. Esityksen kaupunginhallitukselle määrärahan kohdentamisesta valmistelee työryhmän ehdotusten pohjalta kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto.

Työryhmän jäseniksi nimettiin:

- Ilkka Haahtela, kaupunginkanslia, maahanmuutto- ja työllisyyspäällikkö (pj)
- Johanna Seppälä, kaupunginkanslia, vuorovaikutuspäällikkö
- Mari Randell, kaupunginkanslia, asunto-ohjelmapäällikkö
- Maarit Sulavuori, sosiaali- ja terveysvirasto, nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön päällikkö
- Sari Karisto, sosiaali- ja terveysvirasto, maahanmuuttajapalvelujen päällikkö (varajäsen)

-Markku Leijo, kiinteistövirasto, asunto-osaston päällikkö
 -Matti Kuusela, kiinteistövirasto, tilakeskuksen asiakaspäällikkö (varajäsen), 27.1.2016 alkaen Jarmo Raveala (varajäsen)
 -Liisa Pohjolainen, opetusvirasto, opetustoimen johtaja
 -Arja Kukkonen, opetusvirasto, nuoriso- ja aikuiskoulutuslinjan johtaja (varajäsen)
 -Kati Takanen, varhaiskasvatusvirasto, hallintopäällikkö. 16.1.2016 alkaen varajäsenenä aloitti kehittämispäällikkö Mikko Mäkelä varhaiskasvatusalueen päällikkö Helena Kangas-Sirénin tilalla.
 Työryhmän sihteerinä toimi kaupunginkansliasta suunnittelija Leena Faurie 4.1.2016 asti ja suunnittelija Matleena Sierla 26.1.2016 alkaen.

TIIVISTELMÄ

Turvapaikanhakijoiden määrän lisäys asettaa haasteen Helsingin kotoutumispalveluille. Työryhmä on kartoittanut turvapaikanhakijoille ja pakolaisille tarjottavien kotoutumispalveluiden nykytilan, resurssitarpeet sekä erityispalvelutarpeet kaupungin virastoissa. Painopisteenä on ollut oleskeluluvan saamisen jälkeiset kotoutumista tukevat palvelut sekä vuonna 2015 tulleiden turvapaikanhakijoiden aiheuttama lisääntynyt palvelutarve. Työryhmä on lisäksi tehnyt ehdotuksen kaupunginhallituksen 10 miljoonan euron erillismäärärahan kohdentamisesta.

Työryhmä on tunnistanut kahdeksan toimialarajat ylittävää rakenteellista haastetta. Nykyiset työ- ja koulutuspolut ovat pitkiä, eivät vastaa kaikilta osin vaihteleviin asiakastarpeisiin ja palvelukokonaisuus on pirstaloitunut. Kotoutumiskoulutuksena toteuttavien suomen kielen koulutusten määrärahat eivät riitä nykymuodossa ja koulutusta ei pystytä suuntaamaan riittävässä määrin eri vaiheessa kotoutumista. Työ- ja koulutuspalvelut ovat peräkkäisiä, eivät toisiaan yhdistäviä. Sosiaali- ja terveystoimen toiminta- ja työkykyä tukevat palvelut tulee nivoa kokonaisuuteen tiiviimmin.

Asumisen osalta asunnon saanti normaaleilta vuokramarkkinoilta on haasteellista ja erityiset tarpeet asumisessa tulee ottaa huomioon aiempaa paremmin. Turvapaikanhakijoilla ja maahanmuuttajilla on verraten vähän osallistumismahdollisuuksia yhteiskuntaan, jolla on vaikutuksia myös turvallisuuden tunteeseen. Aukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välinen luottamus ei rakennu, mikäli säännöllistä vuoropuhelua ja eri osapuolia yhteen tuovaa työtä ei tehdä erikseen asiaan resursoitujen työntekijöiden avulla.

Ottaen huomioon rakenteelliset haasteet ja toimintaympäristön muutoksen, työryhmä päätyy ehdottamaan 10 miljoonan euron erillismäärärahan suuntaamisesta seuraavaa:

Ehdotus 1: Osaamiskeskus-pilotin käynnistäminen

Työryhmä ehdottaa Osaamiskeskus/Maahanmuuttajapalvelut-pilotin käynnistämiseen ja toteuttamiseen **7,5 miljoonaa euroa vuodelle 2016**

Ehdotus 2: Lasten ja nuorten kotoutumisen tukeminen

Työryhmä ehdottaa avoimen leikkipuistotoiminnan kehittämiseen **150 000 euroa** vuodelle 2016.

Työryhmä ehdottaa omakielisen ohjauksen kehittämiseen perusasteelle **350 000 euroa** vuosille 2016–2017.

Ehdotus 3: Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuusmahdollisuuksien lisääminen

Työryhmä ehdottaa kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikölle yhteensä **1 100 000 euroa vuosille 2016–2017** jatkovalmisteluun järjestöyhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön ja järjestöille suunnattavaan työhön.

Ehdotus 4: Lisätään turvallisuutta, luottamusta ja vuoropuhelua turvapaikanhakijoiden ja kantaväestön välillä monikulttuurisen jalkautuvan työn keinoin Työryhmä ehdottaa nuorisosiainkeskukselle monikulttuuriseen jalkautuvaan työhön **900 000 vuosille 2016–2017**.

OSA 1: RAPORTTI: PALVELUIDEN NYKYTILA, RAKENTEET JA ERITYISPALVELUTARPEET

1. Turvapaikanhakijoiden määrä ja ennuste Helsingissä

Vuonna 2015 Suomeen saapui turvapaikanhakijoita enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Vuoden loppuun mennessä turvapaikkaa haki 32 476 henkilöä, joista suurin osa oli irakilaisia (20 485). Seuraavaksi eniten hakijoita saapui Afganistanista (5 214), Somaliasta (1 981) ja Syyriasta (877). Vuoden 2016 aikana turvapaikanhakijoiden hakemuksia on tullut vireille Suomeen 1435 (14.2 mennessä).

Vastaanottopalveluiden piirissä oli vuoden 2015 lopussa Suomessa 29 800 henkilöä. Helsingin kaupungin ylläpitämissä vastaanottokeskuksissa oli vuoden lopussa 907 turvapaikanhakijaa ja noin 1200 yksityismajoittujaa. Tilanne helmikuussa 2016 (15.2.2016) oli 718 majoittujaa vastaanottokeskuksissa ja noin 1300 yksityismajoituksessa. Yhteensä Helsingin alueen kaikissa vastaanottokeskuksissa oli 3055 turvapaikanhakijaa (tilasto 28.1.2016).

Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluvan saavien määrän kehitystä Helsinkiin on vaikea ennakoida täsmällisesti. Laaditussa väestöennusteessa¹ turvapaikanhakijoita on oletettu tulevan Suomeen vuonna 2015 35 000 (toteutuma: 32 476), vuonna 2016 30 000 ja 10 000 vuonna 2017. Arviolta 30 prosenttia hakijoista on oletettu saavan oleskeluluvan. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan maaliskuussa 2016 olisi saavutettu riittävän kattava määrä oleskelulupapäätöksiä, jotta voitaisiin tehdä tosiasioihin perustuvan ennuste oleskelupien määrästä.

On oletettu karkeasti, että puolet Suomessa oleskeluluvan saaneista tulisi Helsingin seudulle, ja puolet heistä edelleen Helsinkiin. Edellä kuvattujen oletusten perusteella laskien Helsinkiin tulisi oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita seuraavasti: vuonna 2015: 2436; vuonna 2016: 2250; vuonna 2017: 750 (tässä laskelmassa käytettiin oletusta että 30 prosenttia hakijoista saa oleskeluluvan).

Vuosilukujen osalta taulukossa on syytä huomata, että oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista tulee kuntalaisia viiveellä eli vuoden 2015 luvut toteutuvat kuntaan siirtymisinä vuonna 2016 ja todennäköisesti vasta vuonna 2017. Näin ollen vuositason oleskeluvan saaneiden määrät ovat hyvin alustavia ja suuntaa-antavia arvioita. Mikäli oletetaan, että suurin osa Helsingissä nyt asuvista jää oleskeluvan saatuaan Helsinkiin, silloin ainakin noin tuhatta henkilöä voi pitää vuoden 2015 osalta varmoina uusina kuntalaisina.

¹ Vieraskielisen väestön ennuste 2015–2030, Helsingin kaupungin tietokeskus, 4.12.2015.
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/16_01_11_Tilastoja_1_Vuori.pdf

Perheenyhdistämiset tuovat myöhemmin lisää muuttajia muutaman vuoden viiveellä (tätä ei ole huomioitu laskelmissa). Raportin tekohetkellä tietoa ei ollut saatavissa Migristä.

Ennuste	2015	2016	2017
Suomi (hakijat)	32476	30000	10000
Suomi (luvan saaneet)	9743	9000	3000
Helsingin seutu	4871	4500	1500
Helsinki	2436	2250	750

2. Katsaus palveluiden nykytilaan ja resursointiin

Työryhmä on kartoittanut turvapaikanhakijoille ja pakolaisille tarjottavien kotoutumispalveluiden nykytilan Helsingissä käymällä läpi kotoutumiseen keskeisimmin liittyvät kaupungin toimialat, niiden nykytilanteen ja resurssitarpeet. Painopisteenä on ollut oleskeluluvan saamisen jälkeiset kotoutumista tukevat palvelut sekä vuonna 2015 tulleiden turvapaikanhakijoiden aiheuttama lisääntynyt palvelutarve. Tiukan aikataulun vuoksi työryhmän ei ole ollut mahdollista kartoittaa kaikkien virastojen osalta erityispalvelutarpeita ja nykyisiä tai uusia toimintamalleja. Virastojen lisäresurssitarpeet tulevat tarkemmin esille erillismäärärahan suuntaamiseen haetuista virastojen ehdotuksista (ks. luku 5.2. ja tämän raportin liitteenä olevat ehdotukset). Määrärahaehdotukset perustuvat 15.2.2016 mennessä jätettyihin ehdotuksiin.

2.1 Varhaiskasvatus, perusopetus ja toinen aste

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusvirasto järjestää lasten varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskevat suomenkieliset palvelut sekä leikkipuistotoiminnan avoimet palvelut.

Varhaiskasvatuspalvelua ei anneta turvapaikanhakuvaiheessa, koska henkilöllä ei ole vielä kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Helsingissä. Kansainvälistä suojelua saaneen turvapaikanhakijan kotoutuessa Helsinkiin he saavat varhaiskasvatusta, esiopetusta ja valmistavaa esiopetusta kuten muutkin kunnan asukkaat.

Leikkipuistot ovat avoimia kohtaamispaikkoja lapsiperheille ja alueen asukkaille. Leikkipuistot tarjoavat turvallisen ajanviettopaikan ja mielekästä tekemistä lapsiperheille ja koululaisille. Turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyttyä alueen asukkaiden ja järjestöjen kanssa on avattu tiloja ja järjestetty monipuolista toimintaa

vastaanottokeskusten perheille syksyllä 2015. Leikkipuistojen tilat ovat toiminta-aikojen ulkopuolella myös järjestöjen ja muiden toimijoiden vuokrattavissa.

Varhaiskasvatusvirasto järjestää valmistavaa esiopetusta vuoden 2016 alusta turvapaikanhakijana oleville esiopetusikäisille lapsille. Lapsen esiopetuksen tarve arvioidaan yksittäistapauksina sosiaaliviranomaisen kanssa yhteistyössä. Valmistavaan esiopetukseen haetaan vuosittain valtionosuutta opetuksessa olevan oppilasmäärän perusteella. Vuoden 2016 talousarviossa valmistavaan esiopetukseen on varattu 150 000 euron määräraha.

Kotoutumisvaiheessa lapsille tarjotaan mahdollisten erityistarpeiden ilmettyä varhaiskasvatuksen erityisiä tukitoimia. Tukitoimet voivat olla erityislastentarhanopettajan tukea tai erikseen asiantuntijalausunnon pohjalta todettavaa tarpeellista tukea. Erityisen tuen resursointiin voidaan vuosittain hakea asiakaskohtaista valtion tukea. Lasten suomen kielen opetukseen on yli perusmitoituksen resursoitu 14 lastentarhanopettajan vakanssia.

Varhaiskasvatuspalvelut ovat kotoutumista sekä lasten ja perheiden sosiaalista integroitumista edistävä tekijä. Lasten suomen kielen oppiminen ja identiteetin tukeminen on olennainen osa varhaiskasvatustoimintaa. Perheenyhdistämisvaiheessa varhaiskasvatuspalveluiden merkitys korostuu. Positiivisen diskriminaation määrärahaa eli PD-rahaa on lisätty ja vuositasolla se on jo 950 000 euroa. Määräraha kohdennetaan suoraan lasten kanssa tehtävään työhön ja sitä on suunnattu alueille, joilla on tarve suomen kielen oppimiseen tai sosiaaliseen tukeen.

Lisäresurssitarpeet

Varhaiskasvatusvirastossa arvioidaan väestöennusteiden pohjalta kotoutuvien väestöryhmien lisääntyvä palvelutarve ja sen edellyttämä resurssien kohdentaminen. Tässä vaiheessa saatavilla olevan tiedon varassa on vaikea arvioida uusien toimintamallien vaatima resursointi. Tulevalle syksylle 2016 on suunnitelmissa perhetalo Sahramin ja Naapurin toiminnan kehittäminen ja vahvistaminen avoimen perhetalopalveluiden suuntaan. Näin pystytään vastaamaan suuremman asiakasmäärän tarpeisiin.

- Lisäresurssitarve leikkipuistotoiminnan kehittämiseen on arviolta 190 244 €/vuosittain ajanjaksolla 2016–2018 (liite 1 ja 2).

Perusopetus

Suuntaa antavan arvion mukaan Helsingissä olisi helmikuussa 2016 yhteensä noin 100–110 turvapaikanhakija-oppilasta. Tämä arvio perustuu asumistietojen ja oppilaan äidinkielen perusteella tehtyyn laskelmaan. Vastaanottokeskuksissa, ryhmäkodeissa tai

tukiasumisyksiköissä asuvia oppilaita on 65. Lisäksi arvion mukaan on noin 20–30 yksityismajoituksessa asuvaa turvapaikanhakijaoppilasta. Valmistavaan opetukseen ohjauksen käsittelyä odottaa 14 oppilasta. Lisäksi noin 10–20 lasta ovat ns. kulkeneet läpi Helsingin kaupungin perusopetukseen valmistavien luokkien eli muuttaneet esimerkiksi toiselle paikkakunnalle tai käännytetty. Tämän lisäksi on ollut joukko lapsia, joille on tehty koulupaikan osoitus ja valmistelutyö koululla aloitettu, mutta muutto/ käännitys on tapahtunut jo ennen koulun aloittamista.

Kaikille Helsingissä asuville peruskouluikäisille oppilaille turvataan oikeus saada opetusta, riippumatta esimerkiksi oleskeluluvasta tai henkilöturvatunnuksista.

Perusopetuksen kotouttamisen palvelut

1. Perusopetukseen valmistava opetus
 - 39 ryhmää, lisäksi osa opetuksesta toteutettu inklusiivisesti omassa lähikoulussa
 - 511 oppilasta (helmikuun 2016 tilanne)
2. Suomi toisena kielenä (S2) opetus
 - 7 047 oppilasta (19,7 %) (sisältää valmistavan oppilaat)
3. Oman äidinkielen/ kotikielen opetus
 - 41 opetettavaa kieltä, joissa n. 3 600 oppilasta vuosittain
4. Oman uskonnon opetus
 - 5 uskontoa (islam, rom.kat, krishna, buddhalaisuus, ortodoksi)

Lisäresurssitarpeet

Valmistavan opetuksen ryhmien varautuminen kasvaviin oppilasmääriin

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa on varauduttu turvapaikanhakijoista johtuneisiin kasvaviin oppilasmääriin hakemalla suomenkielisen jaoston päätös lisäryhmien perustamisen oikeudesta linjanjohtajan päätöksellä. Suurta oppilasmäärän kasvua ei tähän mennessä ole ollut (laskentapäivänä 20.9. valmistavan opetuksen oppilaita oli 340 -> helmikuussa oppilaita on 511). Tähän mennessä uusia yläkouluryhmiä on perustettu kolme, jonka lisäksi yksi uusi alakouluryhmä aloittaa toimintansa helmikuun lopussa 2016.

Omakielisen ohjauksen tarve kouluissa

Turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyessä sekä oppilaiden että heidän perheidensä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutusjärjestelmästä käsin tulee lisätä. Akuutti tarve koskee tehostettua oma-kielisestä ohjausta (esimerkiksi somali, arabia) joka yhdessä kodin ja koulun uusilla yhteistyörakenteilla takaisi kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet menestyä opinnoissaan ja elämässään.

Helsingin suomenkielisten peruskoulujen oppilaista lähes 20 % on vieraskielisiä. Suurimmat kieliryhmät ovat somali (1777 oppilasta), venäjä (1408), viro (1040) ja arabia (701). Näistä suurimmista kieliryhmistä erityisesti somalin ja arabiankielillä on

haasteellisimmat lähtökohdat opinnoissa menestymiseen, koska monella on pakolais- tai turvapaikanhakijatausta ja kouluhistoria on ollut repaleinen tai jopa olematon. Myös vanhempien pakolais- tai turvapaikanhakijatausta vaikuttaa kotoutumiseen ja koulunkäynnin tukeen on usein korostetumpi tarve.

Erityisen haasteellista koulunkäynnin ja kotoutumisen on tutkimuksissa todettu olevan ns. myöhään maahan tulleilla oppilailla. Kaikista yläkouluikäisistä vieraskielisistä oppilaista 142 on ollut Suomessa vasta kaksi vuotta. Tarkasteltaessa yllä mainittuja arabian- ja somalinkielisiä oppilaita, kouluissa on 120 arabiankielistä ja 416 somalinkielistä yläkouluikäistä oppilasta. Oma-kielisen ohjaajan työ keskittyisi erityisesti ns. myöhään maahan tulleisiin oppilaisiin ja pudokasvaarassa oleviin ensimmäisen tai toisen polven mahanmuuttajaoppilaisiin.

- Lisäresurssitarve omakielisen ohjauksen kehittämiseen vuosille 2016–2018 on yhteensä 497 064 € (liite 3 ja 4).

Toisen asteen koulutus

Ammatillinen koulutus

Kaikilla on oikeus hakea Helsingin kaupungin järjestämään ammatilliseen koulutukseen riippumatta siitä, onko hakijalla oleskelulupa tai EU-kansalaisen rekisteröity opiskeluoikeus.

Ammatillisella koulutuksella on Helsingissä tärkeä tehtävä työvoimatarjonnan sekä koulutustarjonnan näkökulmasta. Työvoimatarpeen ja koulutettavan väestön ennustetaan kasvavan Helsingissä, mikä edellyttää vahvaa panostusta nuorten, aikuisten ja maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen.

Helsingin ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkko on laaja. Vuonna 2015 Helsingissä oli 32 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Helsingin kaupungin ammatillinen koulutus toteutetaan Stadin ammattiopistossa ja Stadin aikuisopistossa, joissa voi opiskella ammatillisia perustutkintoja ammatillisena peruskoulutuksena, näyttötutkintoina ja oppisopimuskoulutuksena. Lisäksi Helsingin kaupunki järjestää ammattitutkintoon ja erityisammattitutkintoon johtavaa koulutusta sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa Valma-koulutusta. Perusopetuksen lisäopetus, työpajatoiminta sekä avoimet opinnot täydentävät koulutustarjontaa. Aikuisille maahanmuuttajille tarjotaan lisäksi suomen kielen opintopolku-koulutusta, jossa yhdistyvät suomen kielen opinnot alkeista lähtien sekä ammatilliset sisällöt. Ammatillista peruskoulutusta järjestetään myös suomen kielellä tuettuna. Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa opiskeli 20.1.2016 yhteensä 8615 opiskelijaa, joista 20,8 % oli vieraskielisiä. Koulutukseen voivat hakeutua kaikki riippumatta oleskeluluvan olemassa-olosta.

Kotona lapsiaan hoitavien vanhempien kielikurssiverkosto on osoittautunut erityisen tärkeäksi erityisesti oleskeluluvan saaneille naisille. Vuoden mittaiset kurssit tarjoavat peruskielitaidon lisäksi yhteiskuntatietoutta ja opiskelun aikaisen lastenhoidon.

Opetuksesta vastaa Stadin aikuisopisto, joka tuottaa kurssilaisille myös jatko-opiskelusuunnitelman. Lastenhoidosta vastaavat yhdessä järjestöt ja Helsingin varhaiskasvatusvirasto.

Työelämäyhteistyö ammatillisessa koulutuksessa

Helsingin kaupunki tekee tiivistä työelämäyhteistyötä varmistaakseen, että koulutus vastaa työelämän ammattitaitovaatimuksia ja osaamistarpeita. Työelämän eri toimijat ovat mukana kehittämässä ammatillista koulutusta sekä tarjoavat opiskelijoille työssäoppimispaikkoja. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa tutkinnon osia kokonaan tai osittain työelämässä. Yhteistyön kautta ammatillinen koulutus tuottaa osaavaa työvoimaa työmarkkinoille ja kehittää työelämää.

Osaamisen tunnistaminen

Osaamisen tunnistamisessa selvitetään aikaisemmin hankittua osaamista. Osaamista tulee aina verrata perustutkinnon tai opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin tai osaamistavoitteisiin. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista tapahtuu opintojen alussa, tutkinnon osan alussa sekä koko oppimisprosessin aikana. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen eivät perustu oppituntien määrään, vaan aidosti opiskelijan osaamiseen.

Keskeisenä periaatteena osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on se, että kaikki osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan osaksi opintoja. Tällöin ei ole väliä sillä, miten ja missä osaaminen on hankittu. Opiskelija on voinut hankkia osaamistaan virallisessa koulutuksessa oppilaitoksissa, mutta myös epävirallisissa ympäristöissä kuten työelämässä, perheen piirissä, harrastusten parissa sekä eri tiedonvälitysten kautta. Osaamisen tunnustamisella vältetään opintojen päällekkäisyyttä ja lyhennetään opiskeluaikaa. Kun osaaminen on tunnustettu, ohjataan opiskelijaa opinnoissaan eteenpäin.

Lukiokoulutus

Helsingin kaupungin päivälukioita on 11. Lisäksi on mahdollisuus suorittaa kansainvälinen ylioppilastutkinto IB-linjalla. Lisäksi kaupungilla on yksi aikuislukio, Helsingin aikuislukio. Lukion jälkeen opiskelija voi hakeutua jatko-opintoihin yliopistoihin ja korkeakouluihin sekä lukiopohjaiseen ammatilliseen koulutukseen.

Opiskelijalla on mahdollisuus valita kursseja omasta lukiostaan, lukiokampuksen eri lukioista ja joissakin oppiaineissa kaikista kaupungin lukioista. Helsingin kaupungin lukioissa opiskeli 20.1.2016 yhteensä 6702 opiskelijaa, joista 10,9 % oli vieraskielisiä. Opiskella voi riippumatta oleskeluluvasta. Poikkeuksena tästä on lukioon valmistava koulutus, jonka pääsyvaatimukseksi on laissa määritelty, että opiskelijalla tulee olla oleskelulupa tai oleskeluoikeus. Lukioon valmistavaa koulutusta järjestetään kolmessa lukiossa.

Helsingin aikuislukiossa toteutetaan suomi toisena kielenä -kursseja maahanmuuttajille. Nämä kurssit voidaan rinnastaa työvoimapolitiittisena koulutuksena tarjottavaan kotoutumiskoulutukseen. Lisäksi tarjotaan luku- ja kirjoitustaidon koulutusta sellaisille maahanmuuttajille, joilla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa. Helsingin aikuislukiossa järjestetään aikuisille suunnattuja peruskouluopintoja sekä perusopetukseen valmistavaa opetusta. Peruskouluopinnot on suunnattu sellaisille maahanmuuttajille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetusta vastaavaa koulutusta.

Kotoutumiskoulutus ja kotoutumiskoulutukseen rinnastettava koulutus

Pääkaupunkiseudulla on laaja koulutuksenjärjestäjien verkko. Oppivelvollisuusiän ylittäneille koulutusta järjestävät monet ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja yksityisoikeudelliset koulutuspalveluyritykset, joista suurimpia ovat yksityisoikeudelliset koulutuspalveluyritykset ja muutama ammatillisen koulutuksen järjestäjä. Kotoutumiskoulutusta järjestävät pääkaupunkiseudulla oppilaitokset, jotka ovat Uudenmaan ELY-keskuksen kilpailuttamia muutaman vuoden mittaisten sopimuskausien mukaan. Kotoutumiskoulutuksen järjestäjiä Helsingissä ovat tällä hetkellä Galimatias Concept Oy Ab, Arffman Consulting Oy, Helsingin aikuisopisto, Toimihenkilöjärjestöjen opintoliitto ry, Spring House Oy sekä Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä / liikelaitos Edupoli.

TE-toimistossa työttöminä työnhakijoina olevien kotoutumisasiakkaiden ensisijainen alkuvaiheen kotoutumisen koulutusmuoto on kotoutumiskoulutus. Käytännössä kotoutuja-asiakkaat usein hakeutuvat omaehtoiseen koulutukseen jo ennen kotoutumiskoulutukseen pääsyä tai sen jälkeen. Tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa mikään taho ei kokonaisvaltaisesti huolehdi siitä, että asiakas saa tarvitsemansa palvelut.

Oppivelvollisuuden loppuvaiheessa maahan tulleiden nuorten koulutuspolut ovat haasteellisia, koska ovat perusopetuksessa vain muutaman vuoden ja sen jälkeen heidän tulee hakeutua toisen asteen koulutukseen. Koulutuspolkuja tulee kohdentaa myös tälle kohderyhmälle.

Lisäresurssitarve: Osaamiskeskukseen koulutuspalveluiden näkökulmasta 8 Meur vuodelle 2016 (liitteet 5 ja 6).

2.2. Työllisyys

Helsingin kaupungin työllisyyspalveluilla parannetaan työmarkkinavalmiuksia (työkokeilu, palkkatukityö, erilaiset koulutukset ja uravalmennukset), madalletaan työnantajien rekrytointikynnystä (Helsinki-lisän rekrytointituki, työllistämistuki ja rekrytointipalkkio) sekä tarjotaan ohjausta ja tukea nuorille työllistymiseen ja koulutukseen (Ohjaamo, Tulevaisuustiski, Respa, nuorten työpajat). Palveluihin ohjaututaan TE-toimistosta. Moniammatillista tukea tarjotaan pitkäaikaistyöttömille kuntouttavan työtoiminnan sekä työvoiman palvelukeskus Duurin avulla. Lisäksi

kaupungin palvelukseen koulutetaan ryhmätyövoimakoulutuksena RekryKoulutuksen keinoin. Kaikki palvelut ovat avoimia myös maahanmuuttajille, ja maahanmuuttajien määrä keskeisissä palveluissa on noin 40 prosenttia kaikista asiakkaista.

TKP-malli on maahanmuuttajille suunnattu uusi yhdistelmä, johon sisältyy työkokeilu – kielikoulutus – palkkatukityö. Ennen työkokeilun ja kielikoulutuksen aloittamista, asiakas käy kielitaitotestissä, jonka perusteella arvioidaan kielikoulutuksen tarve ja tasoryhmä. Työkokeilun aikana opiskellaan suomea päivä tai kaksi viikossa. Työkokeilun aikana asiakkaalla on oikeus työttömyysetuuteen ja ylläpitokorvaukseen. Työkokeilun kesto on 4-6 kuukautta. Työkokeilua seuraa palkkatukityö, jonka aikana on mahdollista jatkaa kielen opiskelua muutama tunti viikossa. Palkkatukityö on määräaikainen työsuhte, josta maksetaan työehtosopimusten mukaista palkkaa. Työkokeilua seuraavan palkkatukityön kesto on 3-6 kuukautta.

Työkokeilun ja kielikoulutuksen yhdistelmä mahdollistaa suomen kielen aktiivisen opiskelun ja sen käytön työkielenä. Ammattisanasto ja työssä tarvittava kielitaito karttuvat samanaikaisesti, kun tutustutaan työympäristöön, työhön ja sen vaatimuksiin. Työpaikalla on myös helppo solmia kontakteja, verkostoitua ja tutustua suomalaiseen elämäntapaan. Työhön ja työympäristöön tutustuminen madaltaa kynnystä työllistymiseen ja toivottavasti myös innostaa opiskelemaan alalle. Uravalmentajat Respassa ja Kuntakokeilussa sekä asiantuntijat Tulevaisuustiskillä ja Duurissa ohjaavat asiakkaat TKP:n piiriin.

Maahanmuuttajilla korostuu räätälöityjen palvelujen tarve. Kielikoulutusta sisältävän TKP-mallin tulokset ovat jonkin verran parempia kuin palkkatukityössä niillä vieraskielisillä, joilta puuttui Suomessa tunnustettu tutkinto. Malliin yhdistetty kielikoulutus näyttää edistävän maahanmuuttajataustaisten työllistymistä. Haasteena on maahanmuuttajien koulutukseen siirtymisen edistäminen. Respan, Tulevaisuustiskin ja opetusviraston työpajojen asiakkaista muunkieliset asiakkaat siirtyvät koulutukseen hyvin, mutta selviä eroja havaittiin muissa palveluissa. Näyttääkin siltä, että erityisesti kaupungin palveluiden piiriin ohjautuvilta keski-ikäisiltä ja tätä vanhemmilta maahanmuuttajilta puuttuu edellytyksiä tai mahdollisuuksia jatkaa koulutukseen. (Työllisyydenhoidon vaikuttavuusmittaristo 20.4.2015).

Uudet toimintamallit ja lisäresurssitarpeet

Helsingin kaupungin työllisyydenhoidon palvelut kohdentuvat työttömyyden pitkittymisen vaiheeseen sekä kotoutumiskoulutuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen, koska alkuvaiheen työllisyyspalveluista vastaa TE-hallinto.

Turvapaikanhakijoiden määrän lisäys ja olemassa olevat maahanmuuttaja-asiakkaat tarvitsevat kuitenkin uusia toimintamalleja työllistyäkseen jo ennen kuin ovat käyneet kotoutumiskoulutuksen. On tarpeen tunnistaa ammatilliset ja työelämän edellyttämät valmiudet sekä työ- ja toimintakyky heti oleskelulupapäätöksen jälkeen. Tarvitaan moniammatillista palvelua heti maahantulon alkuvaiheessa, ei pelkästään työttömyyden

tai kotoutumiskoulutuksen jälkeiseen kohtaan. TE-toimistolla ei ole riittävästi resursseja käytettävissään edes nykyisenlaisen kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen tarvetta vastaavasti. Lisäksi on arvioitu, että osa oleskeluluvan saaneista voisi työllistyä keveämpienkin koulutusmallien avulla. Tarvitaan moniammatillisen yhteistyön tiivistämistä ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille kohdennettuja uusia koulutus- ja työllistämispalveluja heti maahantulon alkuvaiheessa.

Helsingin kaupungin tulisi kehittää työnantajatoimintaansa osana laajempaa työnantajaverkostoa ja kehittää samalla matalan kynnyksen työpaikkoja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille. Näin voidaan edelleen kehittää polkuja välityömarkkinoille ja edelleen työelämään. Työllisyydenhoidon määrärahat vuoden 2016 osalta noudattavat pitkälti aiempia vuosia ja merkittäviä lisäresurssitarpeita ei ole suhteessa kasvaviin turvapaikanhakijoiden määrin.

Työllisyydenhoidon palveluiden lisäresurssitarpeet koskevat omakielistä (esimerkiksi arabi, somali) työssävalmennusta osana Osaamiskeskus-pilottia.

- Lisäresurssitarve omakieliseen työssävalmennukseen (2 työssävalmentajaa ja 2 etsivää yrityskoordinaattoria) on vuosille 2016–2017 arviolta 408 000 euroa.

2.3. Sosiaali- ja terveystyöpalvelut

Sosiaali- ja terveystyöpalvelut ovat pääosin asumisperusteisia palveluja. Sosiaali- ja terveystyöpalveluja annettaessa sovelletaan keskeisten sosiaali- ja terveydenhuollon lakien (mm. sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki) lisäksi lakia kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), lakia kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746) sekä lakia säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä (15.2.2002/116).

Terveystyöpalvelujen saannin lähtökohtana on Helsinki kotikuntana². Sekä terveydenhoitoon että sosiaalipalveluihin liittyvät kiireelliset palvelutarpeet hoidetaan hakijan maassaolo-oikeudesta huolimatta. Oleskeluluvan saaneet Helsingissä asuvat maahanmuuttajat saavat sosiaalipalveluja lähtökohtaisesti samoin perustein kuin muutkin helsinkiläiset. Toimeentulotukea myönnetään kuitenkin kunnassa oleskelun perusteella³.

Sosiaali- ja terveysministeriö on lisäksi julkaissut ohjeen maahanmuuttajien terveystarkastuksesta ja keuhkotuberkuloosin varhaisesta toteutamisesta. Ohjeen mukaan kunnan tulee tehdä paikalliset järjestelyt seulonnan toteuttamiseen sekä

² Ulkomailta tulevien oikeus hoitoon, maksut ja korvaukset (Soten pysyväisohje 011)

http://helmi/Sote/ohjeet/pysy_ohjeet/Documents/PYSY011.docx

³Toimeentulotuen myöntämisperusteet sosiaali- ja terveysvirastossa (Soten pysyväisohje 109)

http://helmi/Sote/ohjeet/pysy_ohjeet/Documents/PYSY109.docx

osoittaa tähän vaadittavat resurssit.⁴ Helsingissä on lisäksi kaupungin sisäinen ohje maahanmuuttajien terveystarkastuksista.⁵

Tilastotietoja vuodelta 2015

Sosiaali- ja terveysviraston terveystalouksia käytti 6127 uutta henkilöä, joiden maatunnus oli muu kuin Suomi tai tuntematon. Heistä 5 296 henkilön äidinkieli oli muu kuin suomi tai ruotsi. Todennäköisesti juuri tässä potilasryhmässä on paljon pakolaistaustaisia henkilöitä. Eniten asioitiin suun terveydenhuollossa (3 606 potilasta), päivystyksessä (1 522), terveysasemilla ja sisätautien poliklinikalla (838) sekä lapsiperheiden terveys ja hyvinvointi –toimiston palveluissa (444 potilasta).

Terveydenhoidon uusien ulkomaalaisten potilaiden maatunnuksena Pegasos-tietojärjestelmässä oli yleisimmin Viro (3 222 henkilöä), Venäjä (1 795), Irak (1 996), Somalia (1 201) ja Britannia (794 henkilöä). Lisäksi terveystalouksissa asioi 555 Afganistanista tullut henkilöä.

Toimeentulotuen saajina oli 15 265 taloutta, joiden päämies oli muu kuin Suomen kansalainen. Maahanmuuttajatalouksien määrä kaikista toimeentulotuen talouksista oli 29,0 %, ja vuodesta 2014 niiden määrä kasvoi 3 348 taloudella. Yleisimmät kansallisuudet olivat venäjä (1 870 taloutta) ja viro (1 112 taloutta). Toimeentulotukena myönnettävää kotoutumistukea sai 1551 taloutta, joihin kuului yhteensä 3023 henkilöä.

Palvelukohtaiset kuvaukset

Maahanmuuttajapalvelut

Maahanmuuttajapalveluissa asioi noin 12 000 henkilöä vuonna 2015. Maahanmuuttajapalveluiden yksiköitä ovat maahanmuuttoyksikkö sekä turvapaikanhakijoiden vastaanotto- ja säilönnötoyksiköt. Transit-prosessin myötä vastaanottokeskukset majoittivat erilaisin majoitusratkaisuin tuhansia eri henkilöitä ennen heidän siirtymistään muihin vastaanottokeskuksiin. Osin sama asiakas saattoi majoittua useammassa hätämajoituspisteessä tai vastaanottokeskuksen toimipisteessä, jonka vuoksi täsmällisiä arvioita on vaikea esittää. Maahanmuuttoyksikön asiakkuudessa oli puolestaan vuoden aikana yhteensä noin 2600 oleskeluluvan saanutta henkilöä.

Maahanmuuttoyksikkö järjestää Helsinkiin pysyvästi asettuneille pakolaisille sekä heihin rinnastettaville maahanmuuttajille kotoutumista tukevia sosiaalipalveluja kolmen vuoden ajan oleskeluluvan saamisesta. Maahanmuuttoyksikön vastaanoton piirissä on noin 850 ruokakuntaa kuukaudessa (noin 1580 henkilöä/kk). Maahanmuuttoyksikön asiakkaat tulevat turvapaikkaprosessin kautta suoraan vastaanottokeskuksista, muista kunnista

⁴http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116270/STM_2014_8_keuhkotuberkuloosi_web_korjattu.pdf?sequence=3

⁵<http://helmi/Sote/ohjeet/hoitoohjeet/Hoito%20ja%20toimenpideohje/Kaupunginsairaala/Epidemiologinen%20toiminta/Maahanmuuttajien%20terveystarkastukset%2025%203%20%202014%20VK%20HK.pdf>

itsenäisesti muuttaen, pakolaisen perheen yhdistämisen kautta, kiintiöpakolaisina tai alkukartoituksen kautta. Uusia Helsinkiin ensimmäisenä kuntana muuttaneita pakolaisia on viime vuonna vastaanotettu noin 500 vuodessa.

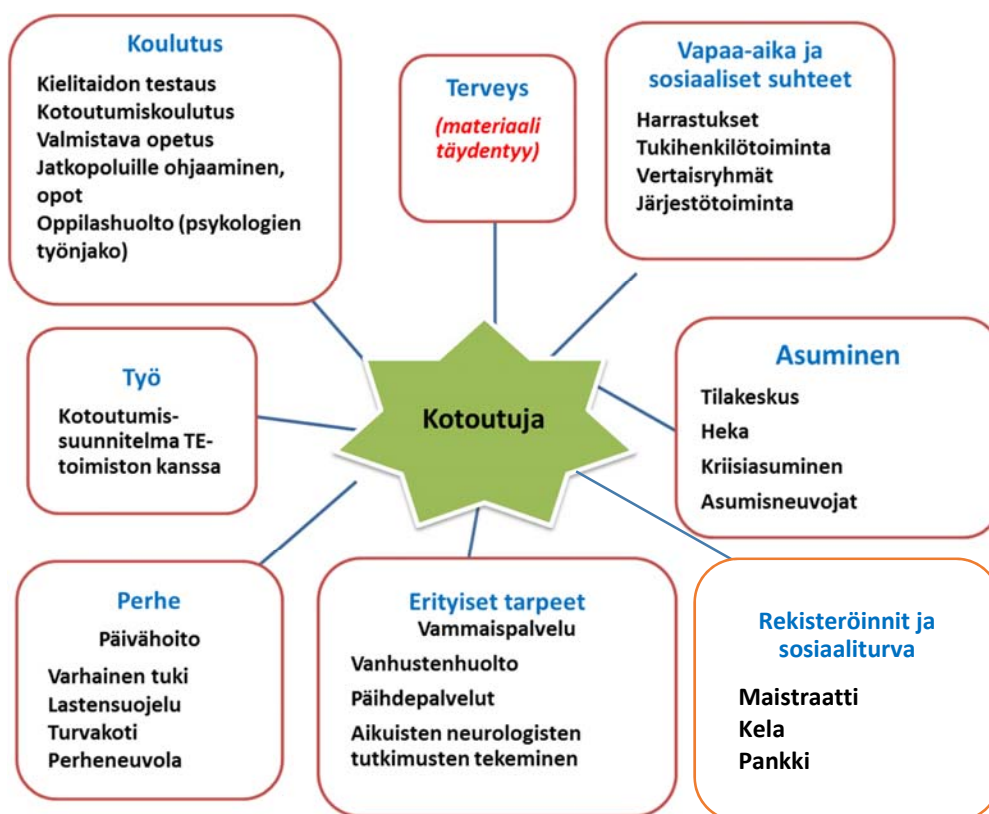
Maahanmuuttoyksikön järjestämiin alkuvaiheen vastaanottopalveluihin kuuluvat muun muassa asunnon järjestäminen, terveystarkastuksiin ohjaaminen, asiakkaiden palvelutarpeen ja toimintakyvyn arvioinnit, kotoutumissuunnitelmien tekeminen ja niiden toteutumisen seuranta, ryhmä- ja leiritoiminta, psykososiaalinen tuki sekä palveluohjaus- ja neuvontapalvelut. Toiminta perustuu monialaisena yhteistyönä asiakkaalle räätälöityjen palvelujen järjestämiseen eri toimijoiden kanssa.

Alkukartoitus on toimenpide, jonka avulla kunta tai TE-toimisto tukee uutta kuntalaista kotoutumisen alkuvaiheessa. Alkukartoituksen perusteella maahanmuuttaja voidaan ohjata työmarkkinoille, tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin palveluihin. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 700 euroa jokaisesta alkukartoitukseen osallistuneesta.

Maahanmuuttoyksikkö laatii alkukartoituksen maahanmuuttajalle oleskelulupaperusteesta riippumatta silloin kun tämä ei ole työttömänä työnhakijana ja TE-toimiston alkukartoituksen piirissä. Alkukartoituksessa ja alkuhaastattelussa (tarvittaessa tulkin kanssa) käydään läpi yleinen elämäntilanne, verkostot, perhetilanne, asuminen, toimeentulo, terveys, tiedon tarve suomalaisesta yhteiskunnasta ja muut palvelutarpeet. Lisäksi selvitetään kotoutujan valmiudet työelämään sekä käydään läpi kartoitettavan henkilön suunnitelmat ja toiveet. Henkilö ohjataan tarvittaessa Testipisteeseen suomen kielen testaukseen ja sen jälkeen testaustuloksen mukaiseen koulutukseen.

Maahanmuuttoyksikön kaikille perheellisille asiakkaille tehdään alkukartoitus perhekartoituksena ja sovitetaan yhteen perheenjäsenten, lähinnä vanhempien kotoutumissuunnitelmia. Perhekartoituksen tekee sosiaalityöntekijä ja psykologi työparina kotikäynnillä haastatteleamalla koko perhettä. Perhekartoituksen aihealueita ovat muun muassa sopeutuminen Suomeen, selviytyminen arjessa, terveys, ravinto ja mieliala.

Maahanmuuttajan kotoutumisessa tarvitaan laajaa verkostoa sekä hyvin toimivia palveluprosesseja ja yhteistyösuhteita eri toimijoiden kesken. Kotoutujilla on runsaasti erilaisia palvelutarpeita. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Maahanmuuttoyksikössä asioivan kotoutujan palvelutarpeita

Maahanmuuttoyksikkö ohjaa oppivelvollisuusikäiset lapset ja nuoret valmistavaan opetukseen. Aikuiset ohjataan pääasiassa kotoutumiskoulutukseen tai omaehtoiseen koulutukseen. Tarvittaessa asiakkaita ohjataan muihin kunnan palveluihin tai ostopalveluihin kuntoutuksen, terapian tai muun erityispalvelun järjestämiseksi.

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivaosaston avopalvelut

Asiakkaat ovat etniseltä taustaltaan erilaisia ihmisiä, ja heitä on erityisesti idän palvelualueella. Suurimmat ryhmät muodostavat venäläiset ja somalit. Kontulan monipuolinen palvelukeskuksessa toimii persiankielisten naisten ryhmä, ryhmä inkeriläisille ja venäläisille, monikulttuurinen naisten liikuntaryhmä ja somalinaisten ryhmä. Kontulan ryhmät ovat saaneet erittäin hyvää palautetta maahanmuuttajilta. Etelän palvelualueen Kinaporin palvelukeskuksessa on maahanmuuttajille tarkoitettuja erityispalveluita pienessä määrin.

Psykiatriset palvelut

Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia potilaita on psykiatristen palvelujen piirissä alle odotusarvon. Vuonna 2014 arvioitiin, että vakavistakin mielenterveyden häiriöistä kärsivistä muun kielisistä kuntalaisista jää noin puolet vaille riittävää hoitoa. Maahanmuuttajat tarvitsisivat tavallista enemmän tukea löytääkseen tai

päästäkseen asianmukaisten terveystalveluiden piiriin. Kulttuuristen merkitysten tunnistaminen ja ymmärtäminen palveluja tarjottaessa on olennaisen tärkeää hoidon onnistumiselle. Hoitamattomina taas oireistot ja ongelmat kroonistuvat. Maahanmuuttajille pitäisi tarjota tietoa ja tukea psykiatrisissa palveluissa asiointia varten.

Kouluterveydenhuolto

Helsingissä opiskelevien peruskoululaisten määrä lukuvuonna 2015–2016 on 48 679, joista vieraskielisten osuus on 8 121 (16,7 %). Vieraskielisten osuus vaihtelee alueittain ja kouluittain esim. idän alueella on koulu, jossa vieraskielisten osuus on jo yli 50 %.

Kaikille oppilaille tarjotaan vuosittain määräämääräiset terveystarkastukset. Valmistavalla luokalla oleville oppilaille järjestetään luokka-asteen mukainen terveystarkastus ja lisäksi huomioidaan kaupungin sisäiset ohjeet maahanmuuttajien terveystarkastuksista.

Maahantulotarkastuksen osalta vastuunjako on ollut epäselvä. Lisäksi tiedonsiirrossa muualla tehdyistä toimenpiteistä on ongelmia. Oppilas on voinut käydä koulua jo pitkään eikä hänelle ole tehty terveystarkastusta ja tarvittavia seulontatutkimuksia tai annettu tarvittavia rokotuksia. Joskus tehdään päällekkäistä työtä, koska koulun terveydenhoitajalla ei ole tietoa muilla tahoilla jo tehdyistä toimenpiteistä.

Lastensuojelutarpeen arviointi

Kallion lastensuojelun arviointiyksikkö hoitaa muun työnsä ohella Punavuoren ja Kaarlenkadun vastaanottokeskuksissa olevien turvapaikanhakijoiden lastensuojeluilmoitusten vastaanoton, selvitysten teon ja mahdolliset sijoitukset. Syksyllä 2015 perustettiin uusia vastaanottokeskuksia tai tilapäisiä majoitustiloja, joiden lastensuojeluasiat hoidetaan sillä alueella, missä ko. keskuksat sijaitsevat. Suuri osa näihin muuttaneista turvapaikanhakijoista on yksin saapuneita miehiä. Kallion arviointiyksikön lastensuojeluun kuuluu esimerkiksi Koskelan vastaanottokeskus, josta ei tähän mennessä ole tullut lastensuojeluilmoituksia.

Vuosina 2012–2015 arviointiyksikkö vastaanotti yhteensä 86 turvapaikanhakijaa koskevaa lastensuojeluilmoitusta. Ilmoitusten aiheena on ollut mm. lapsiin kohdistuva ruumiillinen kuritus ja väkivalta, vanhempien keskinäinen väkivalta, vanhemman traumaattinen tausta, huonovointisuus ja siihen liittyvä kyvyttömyys huolehtia lapsesta, lapsen sijoitustarve äidin synnytyksen ajaksi, käännytykseen liittyvä psyykinen huonovointisuus ja kyvyttömyys huolehtia lapsesta sekä alaikäisen psyykinen huonovointisuus liittyen traumaattiseen taustaan, huoleen perheestä, kielitaidottomuuteen ja kouluvaikeuksiin.

Turvapaikanhakijoita koskevat lastensuojeluilmoitukset koskevat usein hyvin vaikeita tilanteita verrattuna muihin lastensuojeluilmoituksiin. Lastensuojelulla on vähän mahdollisuuksia tarjota apua kyseisiin tilanteisiin. Suunnitelmallinen työskentely on vaikeaa, koska oleskeluluvan saaminen on epävarmaa ja vastaanottokeskuksissa

oloaika ei tiedetä. Akuuteissa tilanteissa joudutaan lapsi sijoittamaan vanhemman hoitokyvyttömyyden takia. Lapsiin kohdistuvissa väkivaltatilanteissa käydään keskusteluja vanhempien kanssa ja tehdään tarvittaessa tutkintapyyntö poliisille.

Suurin osa uusista turvapaikanhakijoista on perheettömiä nuoria miehiä tai ilman perheitään saapuneita miehiä. Jatkossa perheenyhdistämiset ja perheellistymiset tuovat perheiden ongelmat esiin ja tällöin myös lastensuojeluilmoitusten määrä kasvanee. Turvapaikanhakijat tarvitsisivat runsaasti apua ja tukea psyykkiseen huonovointisuuteen esim. psykiatrian piiristä.

Lasten ja nuorten kotoutumisessa koulun käynnin sujumisella on keskeinen merkitys. Nuori voi kokea koulukäynnin turhauttavaksi kielitaidottomuuden takia. Oleskeluluvan saaneiden perheiden, erityisesti äitien, kotoutumiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Vammaisten sosiaalityö

Maahanmuuttajia on asiakkaina vammaistyössä etenkin omaishoidon tuessa. Maahanmuuttajaperheet haluavat yleensä hoitaa vammaisen tai pitkäaikaissairaansa lapsen tai läheisen henkilön kotona, jolloin omainen tai läheinen hoitaa asiakasta omaishoidon tuen hoitopalkkiota vastaan. Vammaisten sosiaalityössä oli vuonna 2015 omaishoidon tuen piirissä asiakkaina yhteensä 338 henkilöä, joilla oli muu äidinkieli kuin suomi tai ruotsi. Tämä on 18,9 % koko omaishoidon tuen asiakaskunnasta vammaisten sosiaalityössä. Omaishoidon tuen maahanmuuttaja-asiakkaita on eniten Helsingin itäisellä alueella.

Tähän mennessä yhdestä turvapaikanhakijalapsesta on tullut lähete kehitysvammahuollon asiakkuuden selvittämistä varten. Perheenyhdistämiset saattavat kuitenkin lisätä asiakasmääriä vammaistyössä. Kulttuurierot saattavat aiheuttaa ajoittain haasteita maahanmuuttajien parissa tehtävässä vammaisten sosiaalityössä.

Talous- ja strategiapalvelut

Talouspuolen osalta suurin työ on korvausten hakeminen, yhteensä noin 22 milj. euroa. Suurimmat erät toimeentulotuki 7 milj. euroa, terveydenhuolto 4 milj., lastensuojelu 3 milj., vammaispalvelut 1 milj. sekä tulkkaus 2 milj., edelliset yhteensä 17 milj. euroa. Edellä mainittujen lisäksi saadaan vielä 5 milj. euroa laskennallista korvausta.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäresurssitarve

Arvio lisäresurssitarpeesta maahanmuuttajien sosiaali- ja terveyspalveluihin vuonna 2016 on 2 689 138 euroa, vuonna 2017 on 3 114 157 euroa ja vuonna 2018 on 3 114 157 euroa. Yhteensä lisäresurssitarve vuosille 2016–2018 on noin 9 Meur.

Lisäresursoinnilla pystyttäisiin palkkaamaan 33 uutta työntekijää, joista 24 sijoittuisi maahanmuuttoyksikköön. Lisäksi 2 työntekijälle kuuluisi kotoutujien spesifeihin terveysongelmiin liittyvä neuvonta, 1 työntekijä vastaisi tartuntatautien hoidosta ja

ennaltaehkäisystä, 2 työntekijää maahanmuuttajien sosiaalisesta kuntoutuksesta ja 4 työntekijää muodostaisivat transkulttuurisen psykiatrian työryhmän.

Lisäresurssitarve on kuvattu tarkemmin liitteissä 7 ja 8.

2.4. Asuminen

2.4.1. Asuntomarkkinoiden nykytila ja resursointi

Asuntotuotantotilanne on kokonaisuudessaan ollut melko hyvä viime vuosina. Vuonna 2015 alkoi 6 000 asunnon rakentaminen, valmistui 4 100 asuntoa. Koska rakennuslupia myönnettiin viime vuonna 5700 asunnon rakentamiseksi, on todennäköistä että alkavien asuntojen määrä pysyy myös vuonna 2016 korkealla tasolla. Viime vuosina on myös vuokra-asuntojen tuotantomäärä ollut korkealla tasolla. Vuokra-asunnoista merkittävä osa on valmistunut vapaarahoitteisina. Näiden asuntojen vuokrataso on merkittävästi korkeammalla tasolla kuin valtion tukemien vuokra-asuntojen. Myös opiskelija- ja nuorisotasuntojen tuotantotaso ollut jopa tavoitetta korkeammalla tasolla viime vuodet.

Asuntomarkkinoilla on kuitenkin merkittävä määrä kuntalaisia, joilla on akuutti asunnon tarve sekä Helsingistä asuntoa etsiviä kotitalouksia. Asuntotuotannon määrän korkealla tasolla pyritään helpottamana asunnontarvitsijoiden tilannetta. Viime vuosien korkea vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen tuotantotaso ei kuitenkaan vielä ainakaan näy vuokrien tasossa. Helsingin kaupunki omistaa yhteensä noin 60 000 asuntoa. Merkittävin osa asunnoista on valtio tukemia vuokra-asuntoja (47 000), jotka on pääosin keskitetty Helsingin kaupungin asunnot Oy:öön. Helsingissä on yhteensä noin 71 000 ara-vuokra-asuntoa. Näistä siis Helsingin kaupungin omistuksessa on 68 prosenttia.

Asuntomarkkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että varmistetaan hallinta- ja rahoitusmuodoltaan ja hinta- ja vuokratasoltaan kaikenlaisten asuntojen rakentuminen. Segregoitumisen ehkäisemiseksi Helsinki on noudattanut sekoitettua hallinta- ja rahoitusmuotoperiaatetta.

Vuonna 2015 kaupungin omien aravavuokra-asuntojen uustuotanto lisäsi tarjontaa 193 asunnolla, mutta samalla asukasvaihtuvuus laski ja peruskorjauksissa tarvittavien väistöasuntojen määrä nousi, jolloin kokonaistarjonta laski edellisen vuoden tasosta. Näitä vuokra-asuntoja (Helsingin kaupungin asunnot Oy) tuli tarjolle vain 2 187. Tarjonta laski edellisvuoteen verrattuna noin 360 asunnolla. Tarjonnan taso on aikaisempina vuosina ollut noin 3 000 vuokra-asuntoa vuodessa, kahden viime vuoden aikana tarjonta on siis laskenut merkittävästi, lähes neljänneksellä.

Helsingin kaupunki muutti viime kesänä asuntohakemuksen voimassaoloaika kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Kun alkuvuodesta 2015 aktiiveja hakemuksia oli noin 25 000, on tämän uudistuksen myötä aktiivien hakemusten määrä laskenut niin, että alkuvuodesta 2016 hakemuksia oli voimassa 14 000. Asuntohakijoiden rakenteessa ei ole esimerkiksi perhekoon tai kiireellisyys osalta tapahtunut muutoksia.

Ennusteet

Kokonaisuudessaan uudistuotannon tilanne on hyvä Helsingissä. Viime vuosina noin 40 000 henkilöä on muuttanut Helsinkiin noin 30 000 pois Helsingistä ja noin 90 000 on vaihtanut asuntoa Helsingin sisällä. Asuntokannassa on koko ajan käynnissä melko voimakas vaihtuvuus. Erityyppisten asuntojen vaihtuvuus on hyvin erilaista. Erilaisten määräaikaaisuuteen perustuvien asuntojen vaihtuvuus (opiskelija-asunnot) sekä vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vaihtuvuus on korkealla tasolla kun taas esimerkiksi kaupungin omistamien ara-asuntojen vaihtuvuus jää erittäin pieneksi (noin 10 %).

Vuonna 2016 kaupungin omistukseen tulevien valtion tukemien vuokra-asuntojen uustuotanto jää edelleenkin vähäiseksi, noin 200 asuntoon. Samalla peruskorjauksissa tarvittavien väistöasuntojen määrä on korkealla tasolla, joten kokonaiskokonaistarjontaan ei ole tulossa muutosta. Tarjonnan odotetaan paranevan vasta vuonna 2017, jolloin uustuotannon määrä on merkittävästi suurempi.

Erityispalvelutarpeet

Maahanmuuttajien asuntotarpeet eivät juurikaan poikkea kantaväestöstä. Tyypillisesti kysyntä kohdistuu pieniin kohtuuhintaisiin asuntoihin, aivan kuten kantaväestölläkin. Kuntapaikkapakolaiset ovat yksi harvinaisista ryhmistä, joilla on subjektiivinen oikeus asuntoon. Heidän osuus kaikista maahanmuuttajista on kuitenkin täysin marginaalinen. Asumisen näkökulmasta on tärkeää erottaa turvapaikanhakijoiden majoittamistarve turvapaikan saaneiden asuntotarpeesta. Turvapaikan hakijat majoittuvat (ilman vuokrasopimusta) vastaanottokeskuksiin tai yksityismajoitukseen tuttavien ja sukulaisten luokse.

Turvapaikan saaneiden asumisen järjestämisen osalta kriittinen tekijä on oleskeluvan pituus. Mikäli hakijalle myönnetään alle vuoden mittainen oleskelulupa, hänellä ei ole oikeutta saada valtion tukemaan vuokra-asuntoa. Aravavuokra-asuntojen käyttöä säädellään aravarajoituslailla ja siihen liittyvillä asetuksilla. Asunto voidaan vuokrata vasta sitten kun maassaololupa on myönnetty. Nykyisen lainsäädännön mukaan lupa pitää olla vähintään yhden vuoden oleskeluun. Käytännössä asuntoa voidaan tarjota vain paikkakunnalla oleskelevälle, ts. Helsingissä kirjoilla olevalle henkilölle.⁶

Turvapaikan saaneiden asumisen järjestämisen keskeisin tekijä on asunnonhakuun liittyvä neuvonta.

Merkittävin asunnottomuusriski muodostuu niiden henkilöiden kohdalle, jotka saavat kielteisen päätöksen ja jäävät silti Suomeen sekä niiden kohdalle, jotka saavat alle vuoden mittaisen oleskeluluvan. Ensi vaiheessa asuntojen tarve painottuu yhden

⁶ 17.12.1993/1190 Aravarajoituslaki

hengen kotitalouksien asuntoihin ja vuoden – kahden päähän arvioiden painottuu perheen yhdistämisiin liittyvä isompien perheasuntojen tarve.

Sosiaali- ja terveystieteiden kanssa on vuosittain sovittu heidän omien asiakasryhmiensä asuttamisesta kaupungin tavanomaiseen (ei erityisryhmille kohdennettuihin) asuntokantaan. Tähän tarkoitukseen on luovutettu 7-10 prosentin osuus vuosittain välitettävästä ara-asuntomäärästä. Asunnot ovat olleet pääsääntöisesti pienasuntoja. Viime vuonna viraston asiakkaille tarjottiin 200 asuntoa. Vuonna 2016 ennustetaan pysyvän samalla tasolla. Sosiaali- ja terveystieteiden näkemyksen mukaan näistä erityisryhmätarpeista ei voida tinkiä turvapaikanhakijoiden hyväksi.

Uudet toimintamallit ja lisäresurssitarpeet

Koska kaupungin oma vuokra-asuntotarjonta on vähäistä, kysyntä ohjautuu ensisijaisesti vapaille vuokra-asuntomarkkinoille. Tiedossa on, että hintataso on suhteellisen korkea varsinkin pienasuntojen kohdalla. Asumistuki ei tule kattamaan asumismenoja, ja on oletettavaa, että osaan asumiskuluista joudutaan myöntämään toimeentulotukea. Sosiaalitoimen normit vuokratason suhteen on syytä tarkistaa kevään aikana.

Koska Helsingissä myös muut toimijat omistavat ara-vuokra-asuntoja, tulee kaupungin yhteistyössä toimijoiden kanssa varmistaa, että kaikki huomioivat tämän uuden ryhmän asunnontarpeen kiireellisyden.

Paineet kriisimajoituksen järjestämiseen kasvavat kun turvapaikanhakijat saavat oleskelulupia ja hakeutuvat sosiaalipalveluiden piiriin. Hotellimajoitusta ja muiden majoitusliikkeiden palveluiden käyttäminen tulisi välttää, koska sen käyttö on kallista ja majoitettujen myöhempi ohjaaminen muualle on työlästä ja hidasta. On kaikkien etu tukea tämän maahanmuuttajaryhmän siirtymistä suoraan tavanomaisille asuntomarkkinoille. Kriisimajoitusta kannattaa järjestää vain kaupungin omassa asuntokannassa. Joissain tapauksissa on järkevää asuttaa henkilöitä suoraan kaupungin omiin, asunnottomille tai maahanmuuttajille tarkoitettuihin asuntoihin.

Sosiaali- ja terveystieteiden on vuoden 2015 aikana kilpailuttanut kriisimajoittamisen. Tässä tilanteessa on tarkoituksenmukaista arvioida onko kilpailutettu kriisimajoitus riittävää vai joudutaanko tekemään uusia ratkaisuja.

- Ei lisäresurssitarpeita vuosille 2016–2018 erillismäärärahasta.

2.6. Osallisuus ja neuvonta

Kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikössä on kehitetty maahanmuuttajien neuvontapalveluja Infopankki-verkkopalvelun sekä Virka infon kautta. Sivustolla on perustietoa maahanmuuttajien lupaprosessista, suomen ja ruotsin kielestä, koulutuksesta, työnhausta, yrittämisestä, oikeuksista ja velvollisuuksista, sosiaali- ja terveyspalveluista ja vapaa-ajan palveluista 12 kielellä. Suomen kielen kursseista on

tietoa suomeksi, englanniksi ja venäjäksi www.finnishcourses.fi –palvelussa. Suunnitteilla on erilaisten sähköisten ja jatkuvien infojen suuntaaminen myös turvapaikanhakijoille sekä Finnishcourses.fi-julkaisujärjestelmän uusiminen.

Virka-infossa maahanmuuttajia neuvotaan suomen, ruotsin ja englannin lisäksi mm. arabiaksi, somaliksi, dariksi, persiaksi sekä venäjäksi. Neuvontapalveluilla oli 5 410 asiakasta vuonna 2015. Eniten asiakkaat kysyivät oleskelupiin, rekisteröitymiseen ja kansalaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Alkuvaiheen tueksi ollaan kehittämässä työvoimakoulutusta kevyempi koulutusmalli eli non-stop -infotilaisuudet työvoimapalveluiden ulkopuolella oleville maahanmuuttajille.

Myös asuinalueilla toimivat ympäristötyön koordinaatiota tekevät henkilöt tukevat asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välistä vuoropuhelua vastaamalla asukkaiden huolenaiheisiin, purkamalla huhuja sekä verkostoitumalla. On tärkeää, että yhteisöissä on käynnissä jatkuva, avoimuuteen ja oikeaan tietoon perustuva vuoropuhelu sekä viranomaisten että laajemman toimijaverkoston välillä. Erityisellä kumppanuuskampanjalla voitaisiin osaltaan tukea vastaanottokeskusten ympäristöä asuinalueen kohtaamispaikkana yhteistyössä vapaaehtoisten, asukkaiden, järjestöjen ja turvapaikanhakijoiden kanssa.

Vapaaehtoistyön kaupunkitasoinen koordinointi

Helsingin kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikön tehtäviin kuuluu yhteistyö ja sen kehittäminen kaupungin ja kaupungin alueella toimivien kansalaisten, yritysten, järjestöjen ja aktiivisten kansalaisryhmien kesken. Strategiaohjelman Avoin ja osallistava Helsinki osiossa toimenpiteenä mainitaan: ”Kaupunkilaisten ja hallintokuntien väliseen vuorovaikutukseen luodaan pysyvät rakenteet”.

Tällä hetkellä useat eri virastot toimivat järjestöjen sekä kansalaistoimijoiden aktiivisina kumppaneina. Helsingin kaupunki avustaa helsinkiläisiä järjestöjä, yhteisöjä ja asukasryhmiä vuosittain noin 60 miljoonalla eurolla ja myös vapaaehtoistyön neuvottelukunnalla on keskeinen rooli vuoropuhelun varmistamisessa. Useissa virastoissa on mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä, jonka voidaan nähdä olevan myös turvapaikanhakijoille yksi mahdollisuus osallisuuteen.

Keväällä 2016 käynnistyy sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtaja Laura Rädyn aloitteesta suunnittelutyö kaupunkitasoisesta vapaaehtoistyön keskuksesta ja toimintamallista, jonka tarkoituksena on toisaalta sujuvoittaa osallistumista kaupungin tarjoamiin vapaaehtoistöihin sekä toisaalta luoda toimiva verkostoyhteistyön malli Helsingissä toimivien lukuisten vapaaehtoistoimintaa järjestävien järjestöjen kanssa.

Mallia on osaltaan pilotoitu lokakuusta 2015 alkaen, kun kaupunginkanslian Osallisuus- ja neuvonta – yksikkö on vastannut turvapaikanhakutilanteeseen liittyvästä vapaaehtoistyön koordinoititehtävästä. Tehtävää on toteutettu vapaaehtoistoimintaa tarjoavien järjestöjen, seurakuntien ja ryhmittymien ehdoilla.

Esimerkkejä hyvin toimivista malleista ovat muun muassa kulttuurikaveri- ja liikuntakaveri-malli, jota voitaisiin soveltaa turvapaikanhakijoiden vertaistukeen perustuvan kotoutumisen edistämisessä. Esimerkiksi Kalliolan kannatusyhdistys ry:n hankkeessa maahanmuuttajien vertaisohjaus tarjoaa mahdollisuuden saada tukea Suomessa jo pitempään asuneelta saman taustan omaavalta ihmiseltä. Vertaisohjaaja on omassa kotoutumisprosessissaan pidemmällä ja ymmärtää siten paremmin suomalaisen yhteiskunnan toimintatapoja ja pystyy avaamaan ne asiakkaalle tämän omalla kielellä. Mallia on kehitetty myös Väestöliiton Womento- hankkeessa ja Miessakit ry:n Vieraasta veljeksi –hankkeessa sekä Suomen pakolaisavun Kasvokkain-hankkeessa.

Lisäresurssitarpeet

Tarpeena on Infopankki-toimituksen Finnishcourses.fi –palvelun julkaisujärjestelmän uudistaminen sellaiseksi, että palvelu toimii mobiililaitteilla ja on kaikkien internetiä käyttävien maahanmuuttajien käytettävissä. Lisätavoitteena on tarjota kurssidata avoimen rajapinnan kautta muuhun käyttöön. Julkaisun yhteydessä toteutettaisiin digitaalisiin ympäristöihin painottuva kampanja, jossa motivoidaan opiskelemaan suomea. Lisäresurssitarve on vuodelle 2016 53 648 euroa sekä vuodelle 2017 126 648 euroa.

Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten kotoutumista edistävään osallisuuteen järjestötoiminnan kautta esitetään yhteensä 800 000 euron määrärahaa josta käytetään 200 000 euroa vuonna 2016 ja seuraavina kahtena vuotena 300 000 euroa kumpanakin. Tuen suuntaaminen järjestötoimintaan on perusteltua, sillä olemassa oleva toiminta on määrällisesti riittämätöntä ja toiminnan luonteen vuoksi se soveltuu parhaiten järjestöjen osaamisalueelle. Määrärahassa painotetaan vertaistukeen, asukastoimintaan, yhteisöllisyyteen, asumiseen ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumiseen painottavia hankkeita. Määrärahaa esitetään kaupunginhallituksen jaettavaksi osallisuus- ja neuvonta –yksikön valmistelusta.

Useat eri hallintokunnat esittivät määrärahaesityksissään koordinoitua suhteessa järjestöjen kanssa tehtävään kumppanuuteen tai ostopalveluihin. Viitaten suunnittelussa olevaan yhteisö/vapaaehtoistyön keskukseseen ja sen toimintamallin luomiseen, esitetään kaupunginkansliaan kahta määräaikaista vakanssia kaupunkitasoisen koordinoinnin järjestämiseen. Määräraha esitys on tästä vuodelle 2016 58 000 euroa sekä vuosille 2017 ja 2018 120 000 euroa kumpanakin. Koordinaattorit myös vastaavat kaupunkitasoisesti kaikista järjestökumppanuuteen suunnattavista toimenpiteistä.

- Lisäresurssitarve Finnish Courses.fi-uudistamiselle vuosille 2016-2017 on 180 296 euroa
- Lisäresurssitarve osallisuuteen järjestötoiminnan kautta on 800 000 euroa vuosille 2016–2018

- Lisäresurssitarve vapaaehtoistyön koordinointiin ja vapaaehtoistyön keskukselle vuosille 2016–2018 on yhteensä 298 000

➤ **Kaikki yhteensä: 1 278 296**

Lisäresurssitarpeet kuvattu tarkemmin liitteissä 9,10, 11 ja 12.

2.7. Turvallisuus

Kööpenhaminassa ja Pariisissa tapahtuneet terrori-iskut sekä turvapaikanhakijatilanne, siihen liittyvine rikosilmiöineen, vaikuttavat heikentäneen ihmisten turvallisuuden tunnetta. Turvapaikanhakijoiden vastaanoton kokonaisuuden johtoryhmän toimeksiannosta käytiin keskustelua nuorisotoimen, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin edustajien kanssa marraskuussa 2015. Turvallisuuden tunteeseen liittyviä tuloksia saadaan tarkemmin vuoden 2016 aikana, kun kolmen vuoden välein toteutettavan turvallisuustutkimuksen kyselytutkimuksen aineisto saadaan käsiteltyä tietokeskuksessa.

Helsingissä vastaanottokeskuksia vastaan ei ole ollut vastaavanlaisia ei-toivottuja tapahtumia kuin muualla Suomessa. Kantaväestön ja turvapaikanhakijoiden välillä ei myöskään ole ollut merkittäviä yhteenottoja ja tammikuun aikana ei ollut vielä havaintoja katupartioista. Yleisessä kaupunkitilassa suurimmat turvallisuusuhat ovat toistaiseksi liittyneet lähinnä mielenosoituksiin sekä näiden vastamielenosoituksiin. Poliisi on varautunut näihin etupainoisesti ja tilaisuuksissa on ollut vain vähäisiä järjestyshäiriöitä.

Helsingin poliisilaitoksen vuoden 2015 tilastot osoittavat, että Helsingin alueella rikosten kokonaismäärä on laskussa. Poliisille ilmoitettujen rikosten määrä laski vuodesta 2014. Poliisille ilmoitettiin vuonna 2015 kaikkiaan 103 316 rikosta, mikä on 2 132 rikosta vähemmän kuin vuotta aiemmin. Hälytystehtävät vähenivät 5 652 kappaleella eli reilut kolme prosenttia. (Helsingin poliisilaitos 29.1.2016).

Helsingin poliisi käsitteli vuonna 2015 yhteensä 6 941 turvapaikkahakemusta. Turvapaikanhakijoihin liittyvistä rikoksista on tehty Helsingin poliisilaitoksessa erillistä tilastoa viimeisen vuosineljänneksen osalta. Turvapaikanhakija on ollut rikoksesta epäiltynä 180 rikoksessa, joista on poliisille tullut ilmoitus aikavälillä 12.9.-31.12. Asianomistajana turvapaikanhakija on samalla aikavälillä ollut 76 rikoksessa. Suurin osa tapauksista on pahoinpitelyitä. Turvapaikanhakija oli epäiltynä 43 pahoinpitelyssä ja asianomistajana eli uhrina 35 pahoinpitelyssä. Pääsääntöisesti näissä pahoinpitelyrikoksissa on kyse vastaanottokeskuksissa tapahtuneista keskinäisistä välienselvittelyistä. (Helsingin poliisilaitos 29.1.2016).

Turvapaikanhakija oli epäiltynä 25 varkaustapauksessa ja 16 näpistyksessä. Lisäksi 15 varkaustapauksessa asianomistajana oli turvapaikanhakija. Sellaisia raiskausrikoksia, joissa rikoksesta epäiltynä on turvapaikanhakija, on ollut kuusi kappaletta. Näissä tapauksissa on yhteensä yhdeksän epäiltyä. Seksuaalisia ahdisteluja, joissa epäiltynä on turvapaikanhakija, on ollut 19. (Helsingin poliisilaitos 29.1.2016).

Naishenkilöihin kohdistuneiden seksuaalirikosten lukumäärät ja tekotavat ovat poikkeavia aiempiin vuosiin verrattuna. Poliisin tiedossa oli 19.1.2016 mennessä uuden vuoden tapahtumiin liittyen 15 eri seksuaalirikostapausta, mitä voidaan pitää erittäin suurena määränä. Helsingin keskustan alueella oli liikkunut useita noin 10–20 ulkomaalaisen henkilön muodostamia porukoita, jotka olivat kohdistaneet seksuaalista ahdistelua yksittäisiin naishenkilöihin ja useamman naishenkilön muodostamiin ryhmiin (Helsingin poliisilaitos 19.1.2016).

Kielteisen oleskelulupapäätöksen saavien turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyy jatkuvasti. Vastoin tahtoaan poistettavien henkilöiden määrä lisää ei-toivottujen tapahtumien riskiä sekä vastaanottokeskuksissa että yleisessä kaupunkitilassa. On mahdotonta ennustaa, miten kielteisen päätöksen saaneet henkilöt reagoivat päätöksiin. Osaltaan tilanteeseen pyritään vastaamaan lakimuutoksella, joka mahdollistaisi järjestyksenvalvojen asettamisen vastaanottokeskuksiin.

Sisäministeriön mukaan keskusten oman henkilöstön toiminta ja toimivaltuudet eivät kaikissa tapauksissa riitä järjestyksen ylläpitämiseen. Poliisin voimavarat puolestaan ovat rajalliset eikä poliisi voi olla vastaanottokeskuksissa jatkuvasti läsnä. (Sisäministeriö 5.2.2016).

Yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaa poliisi, joten kaupungin mahdollisuudet vaikuttaa kaupungin turvallisuuteen painottuvat viranomaisen tukemiseen liittyviin tehtäviin ja muihin yhteistyöratkaisuihin. Aktiivisten kotouttamistoimenpiteiden lisäksi kaupunki voi tukea turvallisuutta esimerkiksi lisäämällä eri toimijoiden läsnäoloa keskusta- ja esikaupunkialueille.

Näkyvälle jalkautuvalle työlle on todettu olevan erittäin kova tarve Helsingin eri alueilla. Tarve jalkautuvalle työlle on korostunut erityisesti arkiturvallisuuskulmasta ja muun muassa asukkaat toivovat eri tahojen näkyvyyttä. Näkyvällä jalkautuvalla työllä voidaan osaltaan vaikuttaa asukkaiden turvallisuuskokemuksiin. (Helsingin kaupungin turvallisuussuunnitelma, Kj/J 9.12.2015, 77 §). Näkyvyyden lisäksi luottamus toisiin on tekijä, joka luo turvallisuutta. Luottamusta voidaan vahvistaa yhteisöllisyyttä ja eri tahojen yhteistyötä vahvistamalla. Tässä tapauksessa vuoropuhelua on tärkeä kehittää asukkaiden, turvapaikanhakijoiden ja viranomaisten välillä. Näkyvällä ja eri osapuolia yhteen saattavalla jalkautuvalla työllä voidaan osaltaan vaikuttaa sekä asukkaiden että turvapaikanhakijoiden turvallisuuskokemuksiin.

Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta päätti kehottaa sosiaali- ja terveysvirastoa toteuttamaan vuoden 2016 aikana erillisen avustushaun järjestöille sosiaalista koheesiota edistävään jalkautuvaan työhön ja osoittaa tarkoitukseen enintään 100 000 euroa myönnettäväksi virastopäällikön päätöksen mukaisesti.

Turvapaikanhakijoiden vastaanoton kokonaisuuden johtoryhmän toimeksiannosta käytiin keskustelua nuorisotoimen, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin edustajien kanssa marraskuussa 2015. Avustusten kriteereinä tulisi huomioida ainakin

jalkautumistunnit kadulla, työn ilta- ja viikonloppupainotus sekä kokemus verkostoyhteistyöstä. Maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä tarvittaisiin enemmän jalkautuvaan työhön. Jalkautuvaa työtä tekevien järjestötyöntekijöiden koulutukseen ei tulisi kiinnittää liikaa huomiota, varsinkaan, jos työtä voidaan tehdä työpareina kokeneiden jalkautuvaa työtä tehneiden kanssa. Keskustelussa tuotiin esille, että olisi hyvä, mikäli alueelliset työntekijät jalkautuisivat aina silloin tällöin keskustaan. Tällöin esimerkiksi oman alueen nuoret olisivat helpommin kohdattavissa, jos heitä tapaa sekä omalla asuinalueella että keskustassa.

Kaupungin omana toimintana toteutettavan jalkautuvan työn ja vapaaehtoisten määrän lisäämismahdollisuuksia sekä järjestötoimijoiden ilta- ja viikonlopputyöskentelyn lisäämistä tulisi selvittää tarkemmin.

Tulevan kevään ja kesän suurimpana haasteena arvioidaan olevan turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyminen yleisillä paikoilla ja kokoontumisiin liittyvä häiriökäyttäytyminen. Myös seksuaalisen ahdistelun riski voi lisääntyä erityisesti uimarannoilla tai muilla vastaavilla paikoilla. Kielteisten oleskelulupapäätösten saaneiden osalta on huomioitava mahdollisesti lisääntyvä riski vakavien väkivallantekojen osalta niin vastaanottokeskuksissa kuin niiden ulkopuolella.

Lisäresurssitarve on sisällytetty osaksi nuorisoasiainkeskuksen esitystä monikulttuuriselle jalkautuvalle nuorisotyölle.

2.8. Vapaa-ajan palvelut

Vapaa-ajan virastojen osalta palvelukuvaukset on pidetty mahdollisimman tiiviinä johtuen työryhmän toimeksiannosta, joka koskee työtä ja koulutusta sekä asuttamisen haasteita.

Suomenkielinen työväenopisto

Suomenkielinen työväenopisto järjestää vuosittain maahanmuuttajille kohdistettua opetusta ja suomi vieraana kielenä -opetusta. Suomenkielisellä työväenopistolla on valmius järjestää turvapaikanhakijoille nopeasti käynnistettäviä käytännön kielitaidon ja arjessa selviytymisen intensiivikursseja sekä erilaisia luentoja ja kulttuuri-iltoja. Kursseille hakeutuminen on omaehtoista. Uusina tarpeina ovat mm. suomen kielen keskitason YKI-tutkintoon pääsymahdollisuuksien lisääminen, luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten ja ikäihmisten suomen kielen ja muun kotoutumista tukevan koulutuksen lisääminen ja kulttuuri- ja it-palveluiden ja pienimuotoisen suomen kielen koulutuksen järjestäminen turvapaikanhakijoille.

- Lisäresurssitarve vuosille 2016–2018 yhteensä 624 972 (liitteet 13 ja 14).

Ruotsinkielinen työväenopisto (Helsingfors Arbis)

Arbis on kehittänyt ruotsinkielistä kotoutumiskoulutusta sekä kotoutumiskoulutusta ESR-SFX-hankkeen avulla. Tarkoituksena on kehittää ammattiin suuntaava ruotsinkielistä lähihoitajan kotoutumiskoulutusta ja samalla mallia siitä, miten Arbiksen kielikurssit voisivat nivoutua yhteen Praktikumin ammattiopintoihin tulevaisuudessa, jotta ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus tulisi sujuvammaksi. Turvapaikanhakijoihin liittyvänä uutena tarpeena on kehittää ruotsinkielistä alkukartoitusta osaamisen tunnistamisen ja koulutukseen pääsyn väylänä. Lisäksi on tarpeen räätälöidä Arbiksen muuta kurssitoimintaa turvapaikanhakijoille soveltuvaksi.

- Lisäresurssitarve vuosille 2016–2018 yhteensä 41 774 (liitteet 15 ja 16.)

Nuorisoasiainkeskus

Nuorisoasiainkeskuksessa on pyritty helpottamaan erityisesti nuorten ja alaikäisenä yksin tulleiden arkea keskuksissa ja lisäämään erityisesti nuorten tietoutta pakolaisista. Toiminnan suunnitteluun osallistui 2015 syksyllä 50 nuorisoasiainkeskuksen työntekijää.

Toimintaa pyritään järjestämään vastaanottokeskuksia lähellä olevilla nuorisotaloilla. Toimintaa on syksyn 2015 aikana järjestetty Hapessa, Harjun, Arabian, Munkkiniemen, Koskelan ja Pasilan nuorisotaloissa sekä itäisen nuorisotyöyksikön toimintana. Tämän lisäksi Kallahden nuorisotalolla on säännöllisesti järjestetty toimintaa Vuosaaren vastaanottokeskuksen asukkaille yhteistyössä Finn-Mamu ry:n kanssa. Aseman Lapset ja HDL sekä Pakolaisapu ovat toimineet yhteistyökumppaneina, joiden avulla on voitu tarjota nuorille Walkers-bussi ja vertaisryhmätoimintaa. Alustavasti on suunniteltu myös toiminnallisen suomen kielen laajentamisesta myös turvapaikanhakijoille.

Uutena akuuttina tarpeena on monikulttuurinen jalkautuva nuorisotyö turvallisuuden lisäämiseksi ja viharikosten ehkäisemiseksi. Tavoitteena on kuntatoimijoiden, poliisin ja maahanmuuttajataustaisten jalkautuvien työntekijöiden yhteistyönä tuoda turvallinen aikuinen Helsingin julkisiin tiloihin. Tällä tavoin lisätään sekä turvapaikanhakijoiden että muiden helsinkiläisten turvallisuuden tunnetta. Jalkautuminen tapahtuisi keskusta-alueella, mutta myös eri kaupunginosissa, kuten Malmilla, Itäkeskuksessa ja Vuosaarella. Tarkoituksena on etsivän nuorisotyön keinoin reagoida erilaisiin tilanteisiin, siellä missä tarvetta on. Jalkautuvien työntekijöiden kautta pystytään lisäämään tietoa ja puuttumaan mahdollisesti syntyvässä oleviin konfliktitilanteisiin. Tavoitteena on lisäksi lisätä turvapaikanhakijoiden tietoisuutta suomalaisesta yhteiskunnasta ja turvallisuudesta.

- Lisäresurssitarve vuosille 2016–2018 on 1 728 000 euroa koskien monikulttuurista jalkautuvaa nuorisotyötä (liitteet 17 ja 18).
- Lisäresurssitarve vuosille 2016–2018 on 632 000 euroa koskien työllisyyttä, koulutusta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. (liitteet 19 ja 20).

Liikuntavirasto

Turvapaikanhakijat ovat saaneet käyttää Kisahallin Liikuntamylllyn Pallomyllyn ja Talin palloiluhallin sisäliikuntatiloja arkisin ennen klo 15 maksutta. Edellytyksenä on ollut, että vastaanottokeskuksen henkilökunnasta joku on tuonut ryhmän paikalle. 17–29-vuotiaille suunnatun NYT-hankkeen maksuttomiin ohjattuihin ryhmiin on tilojen salliessa otettu turvapaikanhakijoita mukaan.

Jatkossakin turvapaikanhakijat tarvitsevat liikuntapalveluja. Tällä hetkellä tarvetta on ainakin kuntosalipalveluihin, uintiin, ohjattuihin ryhmäliikuntatunteihin ja jalkapallon harrastamiseen. Lisäksi osa naisista saattaa tarvita kohdennettuja liikuntapalveluja. Itsenäisiin liikuntapalveluihin, kuten uintiin ja kuntosaliharjoitteluun ohjautuminen olisi helpointa ja järkevintä ratkaista siten, että kaupunki ostaisi turvapaikanhakijoille pääsylippuja sisäliikuntapaikkoihin. Tällöin he voivat tulla itsenäisesti harjoittelemaan, eivätkä tarvitse saattajia tai muita todisteita turvapaikkastatuksesta.

Ohjattujen tuntien järjestämiseen tarvitaan resursointia. Liikuntatiloja löytyy päivisin vapaana, mutta ohjaajakapasiteettia ei ole. Ohjaajia voisi löytyä liikuntaseuroista, mutta palkkaamiseen tarvitaan lisärahoitusta. Jos ohjattua toimintaa lähdetään toteuttamaan laajamittaisesti päivittäin eri puolille Helsinkiä, tarvittaisiin toiminnan koordinointiin henkilö. Tavoitteena tällöinkin olisi siirtyminen matalan kynnyksen liikuntaryhmistä kaikille suunnattuihin kuntien ja liikunta- ja urheiluseurojen palveluihin.

- Lisäresurssitarve kotouttamiseen liikunnan keinoin 574 159 euroa vuosille 2016–2018 (liitteet 21 ja 22).

Kulttuuriasiainkeskus

Kulttuurikeskus Caisa järjesti syksyllä 2015 avoimien ovien iltapäivän turvapaikanhakijoille. Keskustelujen pohjalta Caisassa käynnistyi syksyllä 2015 kaksi eri toimintaryhmää eri-ikäisille turvapaikanhakijoille. Suunnitteilla on erilaisia mahdollisuuksia pakolaisille suunnattujen suomen kielen ryhmien perustamiseksi. Kumppaneina olisivat Helsingin yliopiston suomenkielen opettajaksi opiskelevien vapaaehtoisten ryhmä, Luetaan yhdessä ry. sekä Monika-naiset ry. Viikoittaiset oppitunnit käynnistyvät tammikuussa 2016.

Vuonna 2016 Caisa järjestää turvapaikanhakijoille yhteistyökumppaniensa kanssa yhteistyössä suomen kielen opetusta, koripalloharjoituksia, vertaisryhmätapaamisia ja esiintymismahdollisuuksia sekä ammattitaiteilijoiden vetämiä ryhmiä.

Annantalossa on puolestaan kokoontunut SPR:n Lastenryhmä Punaketut. SPR:n työntekijät ovat koonneet ryhmän Uudenmaankadun vastaanottokeskuksessa olevista lapsista ja nuorista. Talo on antanut tilan ja työskentelyvälineet käyttöön. Valmistavan opetuksen opetusryhmissä on ollut mukana turvapaikanhakijalapsia. Yhteistyömuotoja jatketaan ja tarpeen mukaan räätälöidään kursseja muillekin kohderyhmille. Alueelliset kulttuurikeskukset ja Savoy-teatteri ovat osallistuneet oman toimintansa puitteissa

suuntaamalla toimintaa lähialueensa vastaanottokeskuksille. Uusi toiminta tuo uudenlaisia resurssitarpeita.

- Lisäresurssitarve kulttuurille kotouttamisen voimavarana yhteensä 656 158 vuosille 2016–2018 (liitteet 23 ja 24).

Taidemuseo

Aikuisille turvapaikanhakijoille suunnattu kotouttava toiminta aloitettiin taidemuseossa julkisen taiteen kierroksin vuoden 2015 lopussa ja sitä jatketaan 2016. Lisäksi taidemuseo osallistuu Helinä Rautavaaran museon koordinoimaan, 15 museon valtakunnalliseen hankkeeseen turvapaikanhakijanuorten aktivoimiseksi ja vapaa-ajan toiminnan tarjoamiseksi vuosina 2016–2017. Hankkeen kohderyhmänä ovat alle 25 -vuotiaat turvapaikanhakijanuoret ja -lapset sekä heidän perheensä. Tarjonta koostuu pääosin taidepajoista ja kaupunkikierroksista kysynnän mukaan.

Helsingin taidemuseo HAM tarjoaa jatkossa taidekierroksia kaupungilla ja taidepajoja Tennispalatsissa. Kierrokset on pääosin suunnattu aikuisille turvapaikanhakijoille. Lapsille ja perheille suunnattujen taidepajojen aiheet tulevat nousemaan Tennispalatsin näyttelytarjonnasta ja esillä olevista kokoelmista. Suomenkielen oppimista tuetaan pajoissa kuvakorttien avulla, jotka osallistujat saavat ottaa mukaansa. Yhteistyökumppaneina ovat SPR ja lähialueen vastaanottokeskukset.

- Lisäresurssitarve HAM ja Taidemuseon yhteiseen kulttuuria kotoutujille kokonaisuuteen 213 272 euroa (liitteet 25 ja 26).

Kaupunginkirjasto

Kaupunginkirjasto on tukenut maahanmuuttajia tarjoamalla aineistoa näiden omalla äidinkielellä. Kirjastolla on ollut käytettävissä valtakunnallinen palvelu, monikielinen kirjasto, jonka kokoelmiin kuuluu aineistoa noin 80 eri kielellä. Kirjastossa maahanmuuttajat voivat lisäksi hyödyntää kirjaston erilaisia verkkopalveluja.

Turvapaikanhakijoiden merkittävä lisääntyminen vaatii kirjastolta uusia palveluita ja painopisteiden suuntaamista uudella tavalla. Tulijoiden kielijakauma poikkeaa aiemmasta ja tuo uusia vaatimuksia palvelutarjonnalle, hankittavalle aineistoille sekä tiedotukselle. Kirjastojen kannalta merkittäviä ovat kielivalikoiman painopisteiden muutos sekä erityisesti vastaanottokeskuksissa asuvien uudenlaiset viestintätavat, älypuhelimet, jotka muuttavat palvelutarvetta ja kirjastojen viestintähaasteita. Uudessa tilanteessa on tarpeen tukea kielen oppimisen tukemista mm. alkeiskielikahvila-mallin laajentamisella useisiin kirjastoihin, perusasteen opiskelijoiden tukemisella Läksy-help-toiminnan muodossa ja lisäämällä kantaväestön ja maahanmuuttajien vuorovaikutusta. Viestintää ja tiedotusta on tarpeen kehittää sosiaalisen median kanavia hyödyntäen turvapaikanhakijoiden omilla kielillä sekä videoituilla ohjeilla kirjaston käytöstä. Kielikahvilatoiminta ja suomen kielen opetusaineistot kaipaavat täydennystä.

- Lisäresurssitarve Kirjasto kotouttamisen tukena toiminnolle 157 300 vuosille 2016–2018 (liitteet 27 ja 28).

3. Työllisyyden, koulutuksen, sosiaali- ja terveystalvelujen, asumisen ja osallisuuden haasteet

Työryhmä on tunnistanut kahdeksan toimialarajat ylittävää rakenteellista haastetta turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyessä. Aiheet ovat nousseet palveluiden nykytilan kuvauksista sekä työryhmän työn osana käydyistä keskusteluista.

Työryhmä on tunnistanut turvapaikan saaneiden henkilöiden nopean ja saumattoman pääsyn koulutukseen ja työhön Helsingissä keskeisimmäksi painopisteeksi kotouttamisen onnistumisessa. Tämä ei kuitenkaan sulje pois lasten ja nuorten hyvinvointia ja koko perheen kotoutumisen tärkeyttä, joka heijastuu sekä vanhempien työ- ja koulutuspolkujen sujumiseen.

Työ- ja koulutus

- 1) Perusopetuksen loppuvaiheessa muuttaneet pakolaistaustaiset nuoret jäävät väliinputoajiksi sekä koulupolulle kotoutumisen että aikuisten kotoutumiskoulutuksen näkökulmista
- 2) Työ- ja koulutuspolut ovat paikoin liian pitkiä, eivätkä vastaa monimuotoisen asiakaskunnan vaihteleviin tarpeisiin
- 3) Mikään taho ei vastaa kokonaisuutena työ- ja koulutuspolkujen kehittämisestä ja sen seurannasta ja palvelukokonaisuus on pirstaloitunut
- 4) Työ- ja koulutuspalvelut on suunniteltu peräkkäisiksi, ei toisiaan yhdistäviksi malleiksi
- 5) Kotoutumiskoulutuksena toteuttavien suomen kielen koulutusten määrärahat eivät riitä ja koulutusta ei pystytä suuntamaan turvapaikanhakuvaiheessa eikä välittömästi oleskeluvan saamisen jälkeen riittävästi

Sosiaalinen kuntoutus ja toimintakyky/työkyky

- 6) Koulutus- ja työpolut eivät suju, mikäli ihmisen toiminta- ja työkykyä ei voida ylläpitää sosiaalisen kuntoutuksen tai sosiaalipalvelujen avulla

Asuminen

- 7) Asunnon saanti normaaleilta vuokramarkkinoilta ja erityiset tarpeet asumisessa

Osallisuus ja turvallisuus

- 8) **Turvapaikanhakijoilla ja maahanmuuttajilla on verraten vähän osallistumismahdollisuuksia yhteiskuntaan, jolla on vaikutuksia myös turvallisuuden tunteeseen. Turvallisuuden tunne ja asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välinen luottamus ei rakennu, mikäli säännöllistä vuoropuhelua, huolien ja huhujen purkamista ja eri osapuolia yhteen tuovaa työtä ei tehdä erikseen asiaan resursoitujen työntekijöiden avulla**

Seuraavassa on avattu tarkemmin rakenteellisten haasteiden sisältöä.

Työ- ja koulutus

- 1) **Perusopetuksen loppuvaiheessa muuttaneet pakolaistaustaiset nuoret jäävät väliinputoajiksi sekä koulupolulle kotoutumisen että aikuisten kotoutumiskoulutuksen näkökulmista**

Tehostetun omakielisen ohjauksen tarve on noussut esiin perusasteella. Huoltajat ja nuoret ovat tuoneet esille, ettei heillä ole riittävästi tietoa koulutusmahdollisuuksista ja ymmärrystä valintojen seurauksista. Monet aiemmat tutkimukset ovat lisäksi osoittaneet, että vieraskielisillä oppilailla on valtaväestöä korkeampi riski jäädä ilman koulutus- tai työpaikkaa perusopetuksen päätyttyä. Lisäksi vuoden 2012 PISA-tutkimuksen yllätanta vieraskielisten oppilaiden osaamisesta osoitti huolestuttavasti, että vieraskieliset jäävät selvästi valtaväestöä alemmalle tasolle oppimistuloksissa. Erityisen huolestuttavaa oli, että Suomessa syntyneiden maahanmuuttajataustaisten yhdeksäsluokkalaisten oppilaiden oppimistulokset jäivät keskimäärin kaksi vuotta valtaväestön tuloksia heikommiksi.

Turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyessä sekä oppilaiden että heidän perheidensä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan koulutusjärjestelmästä käsin tulee lisätä. Akuutti tarve koskee tehostettua oma-kielisestä ohjausta (esimerkiksi somali, arabia) joka yhdessä kodin ja koulun uusilla yhteistyörakenteilla takaisi kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet menestyä opinnoissaan ja elämässään.

Helsingin peruskoulujen oppilaista erityisesti somalin ja arabiankielisillä on haasteelliset lähtökohdat opinnoissa menestymiseen, koska monella on pakolais- tai turvapaikanhakijatausta ja kouluhistoria on ollut repaleinen tai jopa olematon. Myös vanhempien pakolais- tai turvapaikanhakijatausta vaikuttaa kotoutumiseen ja koulunkäynnin tukeen on usein korostetumpi tarve.

Oppivelvollisuuden loppuvaiheessa maahan tulleiden nuorten koulutuspolut ovat haasteellisia myös toisen asteen koulutuksen näkökulmasta, koska he ovat perusopetuksessa vain muutaman vuoden ja sen jälkeen heidän tulee hakeutua toisen asteen koulutukseen. Koulutuspolkuja tulee kohdentaa myös tälle kohderyhmälle. Kaupunki toteuttaa alkukartoituksia niille maahanmuuttajille, jotka eivät ole työttömänä työnhakijana TE-toimistossa. Toivottavaa olisi, että alkukartoitusta tehtäisiin alkuvaiheessa myös oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan tulleille nuorille, jotta he voisivat päästä kotoutumisajan palveluiden piiriin oppivelvollisuusiän jälkeen.

2) Työ-ja koulutuspolut ovat paikoin liian pitkiä, eivätkä vastaa monimuotoisen asiakaskunnan vaihteleviin tarpeisiin

Nykytilanteessa turvapaikansaaneiden koulutukseen ja työhön pääsy kestää liian pitkään. Esimerkiksi nuorten koulutuspolut työryhmän (8.4.2014) raportin mukaan 16–24-vuotiaan pakolaistaustaisten nuoren, jolla ei ole perusasteen koulutusta, luku- ja kirjoitustaitoa ja jolla elämänhallintaan ja yhteisöön kuulumisen haasteita, kestää arviolta 10 vuotta päästä ammatillisen koulutuspolun alkuun. Polku TE-toimiston luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen ja siitä kotoutumiskoulutukseen ja mahdollisesti tutkintotavoitteiseen ja edelleen työllisyydenhoidon palveluihin on pitkä. Pakolaistaustainen nuori voisi hyötyä mallista, jossa hän pääsisi suoraan työkokeiluun, jossa olisi yhdistettynä toiminnallinen kielikoulutus sekä muu toimintakyvyn tuki. Tällöin tulisi huolehtia nuorten jatkotyöllistymisen polusta.

3) Mikään taho ei vastaa kokonaisuutena työ-ja koulutuspolkujen kehittämisestä ja sen seurannasta ja palvelukokonaisuus on pirstaloitunut

TE-hallinnot voimavarat tarvittavien palvelujen järjestämiseksi ovat riittämättömiä, jonka vuoksi oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kotoutumisaika kuluu monesti kotoutumiskoulutuksen alkamista odottaessa tai hajanaisesti järjestettyihin omaehtoiseihin koulutuksiin osallistumisessa. Kaupungin sosiaali- ja terveystoimella, koulutuksenjärjestäjillä ja työllisyydenhoidon palveluilla on olemassa yhteistyörakenteet TE-hallinnon kanssa sekä maahanmuuton alkuvaiheen ja kotoutumisajan ohjauksessa, kotoutumiskoulutuksessa että työllisyydenhoidon palvelujen järjestämisessä, mutta kullakin hieman eri vaiheessa oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan kotoutumisprosessiin nähden.

Työttömäksi ilmoittautuneiden maahanmuuttajien osalta alkukartoitus tehdään TE-toimistosta ja muiden osalta sosiaali-ja terveysviraston Maahanmuuttoyksikössä. Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole tarjolla kotoutumissuunnitelmaan sisällytettävänä toimenpiteinä kohdennettuja koulutus- ja työllisyyspalveluja niille henkilöille, joille alkukartoitus on tehty Maahanmuuttoyksikössä ja joiden koulutus- ja työllistymispalvelujen järjestämisestä kunta vastaa.

4) Työ-ja koulutuspalvelut on suunniteltu peräkkäisiksi, ei toisiaan yhdistäviksi malleiksi

Lisäksi haasteena on työ-ja koulutuspalveluiden saaminen nykyisistä perättäisistä palveluista enemmän yhdistäviin ja limittäisiin palveluihin, jossa työ ja koulutus kulkevat yhdessä. Muun muassa PKT (palkkatuki-kieli-työkokeilu)-mallin kohderyhmänä ovat 300 päivää työttömänä olleet alle 30-vuotiaat nuoret, kun mallista hyötyisivät kaikki maassa olon alkuvaiheessa. Käytännössä TE-toimisto tarjoaa saman asiakaskunnan osalta työttömänä työnhakijoina olevien kotoutumiskoulutukseen liittyvän palvelupolun oleskeluluvan saamisen jälkeen.

Yhteiskuntaan integroitumista tulee nopeuttaa mm. nykyistä kotoutumiskoulutusta sujuvoittamalla. Nyt maahanmuuttaja käy alkukartoituksessa, sitten kotoutumiskoulutuksen, mahdollisesti ammatillisen koulutuksen ja ohjautuu vasta tämän jälkeen työllistämistä tukeviin palveluihin ja lopulta mahdollisesti avoimille työmarkkinoille. Toimintaa tulee muuttaa niin, että alkukartoituksen jälkeen on välittömästi erilaisia kotoutumisen vaihtoehtoja, kuten ammatillisia valmiuksia vahvistavaa koulutusta, työelämään ohjausta sekä tarvittaessa peruskouluopintoja, joihin kaikkiin sisältyy suomen kielen opinnot. Palveluja tulisi tarjota tarvelähtöisesti eri ryhmille. Kotoutumiskoulutusta tulee järjestää niin, että eri koulutustaustan omaaville on tarjolla työelämlähtöistä kielikoulutusta, myös työaikana. Kielen oppimista työnteon tai harjoittelun aikana tulisi mahdollistaa nykyistä laajemmin.

5) Kotoutumiskoulutuksena toteuttavien suomen kielen koulutusten määrärahat eivät riitä ja koulutusta ei pystytä suuntamaan turvapaikanhakuvaiheessa eikä välittömästi oleskeluvan saamisen jälkeen riittävästi

Kotoutumiskoulutuksen määrärahoihin ei ole tulossa merkittäviä lisäyksiä vuoden 2016 osalta Uudenmaan ELY-keskuksen alueelle. Kotoutumiskoulutusta järjestävät pääkaupunkiseudulla oppilaitokset, jotka ovat Uudenmaan ELY-keskuksen kilpailuttamia muutaman vuoden välein. Käytännössä kotoutuja-asiakkaat usein hakeutuvat omaehtoiseen koulutukseen jo ennen kotoutumiskoulutukseen pääsyä tai sen jälkeen. TE-toimiston voimavarat eivät riitä kokonaisvaltaisesti huolehtimaan siitä, että asiakas saa tarvitsemansa palvelut tai että se on riittävää. Tilanne korostuu entisestään, kun uusien maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä lisääntyy.

6) Koulutus- ja työpolut eivät suju, mikäli ihmisen toiminta- ja työkykyä ei voida ylläpitää sosiaalisen kuntoutuksen tai sosiaalipalveluiden avulla

Pakolaisuuteen liittyvät katkokset työ- ja koulutusurissa, traumaattiset kokemukset, toimintakykyyn ja elämänhallintaan liittyvät vaikeudet sekä huoli omaisista ja perheestä voivat muodostua sekä henkilökohtaisiksi että rakenteellisiksi pullonkauloiksi työ- ja koulutuspolun sujumisessa ja sitä kautta yhteiskuntaan integroitumisessa. Sosiaali- ja terveystoimella on osaamista toimintakyvyn arviointiin, jossa on välineenä kuntouttava kotoutumistyö. Tätä työtä on mallinnettu sosiaali- ja terveystoimen sekä TE-toimiston välisessä palveluohjauksessa. Resursoimalla näihin palveluihin voidaan ennaltaehkäistä mm. lastensuojelun tarvetta ja vapauttaa maahanmuuttoyksikön resursseja perheiden kokonaistilanteen perusteellisempaan kartoitukseen.

7) Asunnon saanti normaaleilta vuokramarkkinoilta ja erityiset tarpeet asumisessa

Pyritään ensisijaisesti turvaamaan asuminen normaaleilla vuokramarkkinoilla. Nostetaan kaupungin oman ara-vuokratuotannon tasoa vastaamaan vuotuista tavoitetta, huolehditaan vuokratuotannon edellytyksistä Helsingissä.

Helmikuussa 2016 nimitettiin johtajistossa työryhmä kaupungin välivuokrausmenettelyn kehittämiseksi. Tuon työn aikana on mahdollisuus uudelleen arvioida turvapaikan saaneiden tarvetta tuettuun asumiseen ja heille tarkoitetun välivuokratun kannan lisäämistä tarvittaessa.

Yksin alaikäisenä tulleiden nuorten osalta menetellään samoin kuin lastensuojelun tukitoimien kohteena olevien nuorten kohdalla. Heille turvataan asunto joko välivuokrauksen tai suoran vuokrasopimuksen avulla.

Kiintiöpakolaisille järjestetään kaupungin vuokra-asunto.

Järjestetään keskustelutilaisuus kaupungissa toimivien vuokra-asuntotoimijoiden kanssa. Korostetaan ara-vuokratoimijoiden vastuuta erittäin kiireellisessä asunnon tarpeessa olevien asuttamisesta.

Seurataan kriisimajoituksen kuormittumista ja uuden kilpailutetun mallin kapasiteetin riittävyttä. Seurataan asunnottomien palveluiden kuormittumista.

Osallisuus ja turvallisuus

8) Turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajilla on verraten vähän osallistumismahdollisuuksia yhteiskuntaan, jolla on vaikutuksia myös turvallisuuden tunteeseen. Turvallisuuden tunne ja asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välinen luottamus ei rakennu, mikäli säännöllistä vuoropuhelua, huolien ja huhujen purkamista ja eri osapuolia yhteen tuovaa työtä ei tehdä erikseen asiaan resursoitujen työntekijöiden avulla

Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien osallistumismahdollisuudet poikkeavat toisistaan. Koska turvapaikanhakijat eivät ole kotouttamistoimenpiteiden kohteena, korostuvat järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tarjoamat osallistumismahdollisuudet.

Vastaanottokeskusten ja niissä asuvien turvapaikanhakijoiden määrä vaikuttaa myös kantasuomalaisiin ja koettuun turvallisuuden tunteeseen. Median tuottama kuva maailman tapahtumista ja niihin liittyvistä uhkista vaikuttaa asukkaiden turvallisuuden tunteeseen voimakkaasti, mikäli kohtaamiskokemuksia ei synny. Vierautta voi ja tulee vähentää mahdollistamalla turvapaikanhakijoiden ja keskusten ympäristön asukkaiden kohtaamisen mahdollisuuksia tällaiseen varatuissa paikoissa ja yhteisissä toiminnoissa. Pelot vähenevät ja kielteiset asenteet heikkenevät ihmisten välisessä tutustumisessa. Tällainen toiminta jokaisen vastaanottokeskuksen ympäristössä lisää merkittävästi turvallisuuden tunnetta. Toiminnan järjestämisessä keskiössä ovat alueen asukasaktiivit

ja järjestöjen vertaistuki sekä keskusten turvapaikanhakijat kaikkien osallistuessa tasavertaisesti kohtaamiskonseptin sisällön tuottamiseen.

Oleskeluluvan saaneiden osalta kotouttamistoimenpiteet lisäävät yhteiskuntaan osallisuutta. Uusien kuntalaisten ja kantasuomalaisten välisen ymmärryksen lisäämiseksi tarvitaan kuitenkin turvapaikanhakijoiden tapaan vertaistukea, kontaktien luontia muihin asukkaisiin sekä kotoutumista oman asuinalueen lähipalveluiden käyttämiseen. Osallisuudella ja turvapaikanhakijoiden ja lähialueen asukkaiden välistä yhteisöllisyyttä lisäämällä karsitaan ennakkoluuloja ja sen myötä vahvistetaan turvallisuudentunnetta. Kaupunginkanslian työn alla oleva kohtaamiskahvilat –hanke vastaa tähän tarpeeseen ja on helposti monistettavissa valtakunnalliseksi malliksi. Lisäksi vapaaehtoistyöt ja työharjoittelut tukevat turvapaikanhakijoiden toimijuutta, mahdollistavat luonnollisiin kohtaamisiin ja näin nopeuttavat integroitumista yhteiskuntaan.

4. Erityispalvelutarpeet ja niihin vastaaminen

Kuten nykytilan palvelukuvauksista ja rakenteellisista haasteista on käynyt ilmi, erilaisilla kohderyhmillä on erilaisia palvelutarpeita eri vaiheessa kotoutumisprosessia. Asiakas voi kaivata kevyempää tukea tai toiminnan mahdollistamista ja myös erityispalvelua riippuen yksilöllisestä kokonaistilanteesta. Palvelujen tuottamisen näkökulmasta kevyempi palvelu kohdistuu turvapaikanhakuvaiheeseen ja kotouttamistoimenpiteet heti oleskeluvan saamisen jälkeiseen kohtaan.

Palvelutarpeet turvapaikanhakuvaiheessa ja oleskeluvan saamisen jälkeen

Turvapaikanhakuvaiheessa

- 1) Kaikki kohderyhmät (lapset, nuoret ja työikäiset turvapaikanhakijat) kaipaavat mielekästä tekemistä, osallisuuden ja turvallisuuden kokemuksia sekä yhteisöön kiinnittymisen tukea. Mielekäs kiinnittyminen yhteisöön voi tapahtua vapaaehtoisena toimimisen, järjestöyhteistyön kautta tai osallistumalla alueen liikunta-, kulttuuri-, nuorisopalveluihin sekä suomen kielen opetukseen.

Oleskeluluvan saamisen jälkeen

- 1) turvapaikan saaneet lapset ja nuoret tarvitsevat erityistä tukea traumatisoitumisen käsittelyyn, asumiseen erityisesti palvelujen nivelvaiheissa ja koulunkäyntiin koulupolun sujumiseksi
- 2) työikäiset aikuiset turvapaikan saaneet ja muilla perusteilla tulleet tarvitsevat nopeampaa osaamisen, työkyvyn ja toimintakyvyn tunnistamista sekä nopeampaa koulutukseen ja työhön kiinnittymistä sekä omakielistä ura- ja työhönvalmennusta

- 3) myöhään maahantulleet (13–17-vuotiaana) tulleet nuoret tarvitsevat uusia koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksien yhdistämiä sekä tukea omakieliseltä ohjaajalta kouluissa

Palvelutarpeisiin vastaaminen

Palvelujen tuottamisen näkökulmasta palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää olemassa-olevien mallien sujuvoittamista mutta myös kokonaan uudenlaisia ratkaisuja. Seuraavassa on esitelty mahdollisia palveluratkaisuja:

- 1) sosiaali- ja terveyspalveluissa tarvitaan moniammatillista jalkautuvaa tukea perheille, siellä missä asiakkaat ovat muun muassa kuntouttavan kotoutumistoiminnan menetelmin, transkulttuurallisen psykiatrian menetelmin sekä asumissosiaalityön ratkaisuin. Perusasteen kouluissa tarvitaan omakielisiä ohjaajia, jotka voivat tukea maahanmuuttaja-taustaisten oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa puuttua siinä tapahtuviin muutoksiin yhdessä huoltajien kanssa. Ohjaaja opastaa huoltajia ja oppilaita ymmärtämään koulutuksen ja koulunkäynnin merkityksen mahdollisuuksien avaajana. Ohjaaja myös osallistuu joko kouluyhteisön tai yksittäisen luokan opetuksen, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kehittämiseen.
- 2) Uusia toimintamalleja tarvitaan niin koulutukseen, maahanmuuton alkuvaiheessa tapahtuvan alkukartoituksen ja ohjauksen prosesseihin. Jotta voidaan tehokkaasti vastata kasvavaan koulutus- ja työllisyystarpeeseen kaikille asiakasryhmille, tarvitaan myös osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseihin ja perusopetukseen, sosiaaliseen kuntoutukseen ja toimintakyvyn ylläpitoon sekä työllisyydenhoitoon uudenlaisia toimenpiteitä. Nopeaan työllistymiseen tarvitaan yhden sisääntulon periaate ja sitä kautta tarpeenmukaisesti palveluihin meneminen sekä vastuutyöntekijän nimeäminen.
- 3) Uusia koulutus- ja työmalleja on mahdollisuus rakentaa työkokeilun, palkkatukityön ja toiminnallisen kielikoulutuksen yhdistävillä malleilla, polku-koulutuksilla ja viemällä toiminnallista suomen kielen koulutusta työpaikoille ja oppilaitoksiin. Lisäksi voidaan avata matalan kynnyksen välityömarkkinoita ja pilotoida avoimille markkinoille suoraan työllistyviä heti oleskeluvan saamisen jälkeen

OSA 2: TOIMENPITEET JA ERILLISMÄÄRÄRAHAN SUUNTAAMINEN

5.1. Työryhmän ehdotus 10 miljoonan euron erillismäärärahan suuntaamisesta vuosille 2016–2017

Kaupungin vuoden 2016 talousarvioon on varattu kaupunginhallituksen käytettäväksi 10 miljoonan euron määrärahavaraus, jonka kohdentamisesta päätetään kaupunginhallituksen päätöksellä. Talousarviokirjauksen mukaan määräraha käytetään erityisesti turvapaikanhakijoiden kotoutumisen edellytysten ja maahanmuuttajien hyvän kotouttamisen varmistamiseksi.

Työryhmän tuli tehdä ehdotus kaupunginhallituksen 10 miljoonan euron erillismäärärahaa kohdentamisesta. Esityksen kaupunginhallitukselle määrärahan kohdentamisesta valmistelee työryhmän ehdotusten pohjalta kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto.

Työryhmä pyysi 15.2.2016 mennessä virastoilta ehdotukset määrärahan suuntaamisesta vuosille 2016–2018. Painopisteenä ehdotuksille oli oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien nopea ja saumaton pääsy työhön ja koulutukseen sekä uudet kotoutumismallit. Määräaikaan mennessä ehdotuksensa jättivät työryhmän alaisista virastoista varhaiskasvatusvirasto, sosiaali- ja terveysvirasto, opetusvirasto, kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikkö. Lisäksi ehdotuksensa jättivät nuorisoasiainkeskus, liikuntavirasto, kulttuuriasiainkeskus, taidemuseo ja Helsingin taidemuseo, suomenkielinen työväenopisto, ruotsinkielinen työväenopisto, kaupunginkirjasto, Oiva Akatemia ja tietokeskus. Yhteensä määrärahoja haettiin noin 26 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018. Kuviossa 2 on hahmotettu haetut määrärahat teemoittain ja rahamäärittäin.

Kuvio 2: Teemat ja haetut määrärahat vuosille 2016–2018

Työryhmä on käynyt läpi ehdotukset peilaten niitä työryhmän tunnistamiin rakenteellisiin haasteisiin (ks. luku 3). Lisäksi on arvioitu sitä, kuinka hyvin ehdotukset tukevat työryhmän asettamaa lähtökohtaa työ- ja koulupolkujen sujuvoittamisesta ja kotoutumispalveluiden toimintamallin rakentamisesta. Kaikilta osin nykyinen Helsingin kotoutumispalveluiden toimintamalli ei toimi ja tarvitaan uusia avauksia.

Rakenteellisten haasteiden ratkaiseminen edellyttää nykyisten toimintojen arviointia ja yhteistyön tiivistämistä. Virastojen määräraha-esitykset oli mitoitettu kolmelle vuodelle (2016–2018) ja tästä syystä haettava yhteissumma nousi lähes 26 miljoonaan euroon jaettavaan 10 miljoonan euroon nähden. Työryhmä katsoo, että määrärahat tulee käyttää etupainotteisesti vuonna 2016, mutta ottaen huomioon ostopalvelujen, kilpailutusrajojen asettamat ehdot, henkilöstön rekrytoinnit sekä toiminnan kehittämisen pitkäjänteisyyden, on tarpeen siirtää määrärahoja myös vuodelle 2017. Tästä syystä työryhmä katsoo, että ehdotus määrärahasta koskee vuosia 2016–2017. Työryhmä katsoo, että toiminnan pitkäjänteisyyden turvaaminen edellyttää täyttölupien pikaista saamista määrärahapäätöksestä. Lisäksi työryhmä on ottanut lähtökohdaksi sen, että erillismäärärahalla ei voida kompensoida virastojen peruspalveluihin kohdentuvia paineita volyyymien kasvaessa.

Työryhmä päättyy esittämään määrärahan suuntaamisesta seuraavaa

Työryhmä esittää neljää ehdotusta vuosille 2016–2017

Ehdotus 1: Osaamiskeskus/Maahanmuuttajapalvelut-pilotin käynnistäminen

Työryhmä ehdottaa Osaamiskeskus/Maahanmuuttajapalvelut-pilotin käynnistämiseen ja toteuttamiseen **7,5 miljoonaa euroa vuodelle 2016**.

Ehdotus 2: Lasten ja nuorten kotoutumisen tukeminen

Työryhmä ehdottaa avoimen leikkipuistotoiminnan kehittämiseen **150 000 euroa** vuodelle 2016.

Työryhmä ehdottaa omakielisen ohjauksen kehittämiseen perusasteelle **350 000 euroa** vuosille 2016–2017.

Ehdotus 3: Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuusmahdollisuuksien lisääminen

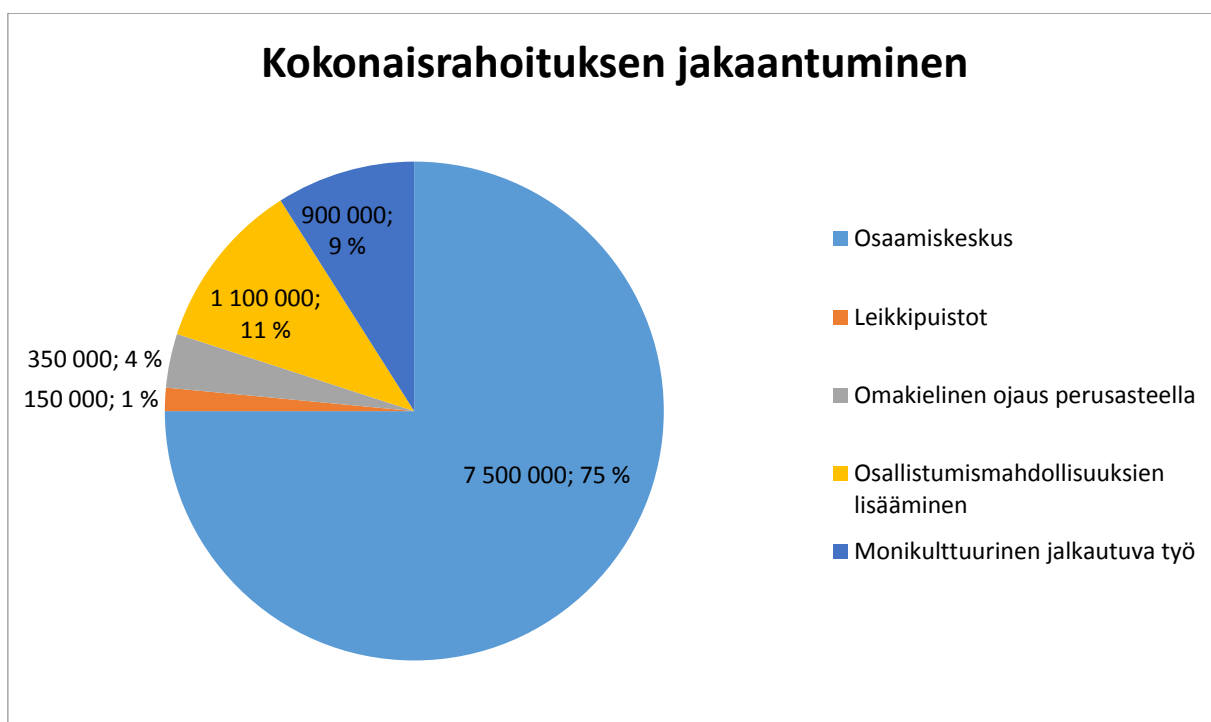
Työryhmä ehdottaa kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikölle yhteensä **1 100 000 vuosille 2016–2017** jatkovalmisteluun järjestöyhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön ja järjestöille suunnattavaan työhön. Tämä kattaisi liikuntaviraston, kaupunginkirjaston ja kulttuurikeskuksen esitysten pääkohdat.

Ehdotus 4: Lisätään turvallisuutta, luottamusta ja vuoropuhelua turvapaikanhakijoiden ja kantaväestön välillä monikulttuurisen jalkautuvan työn keinoin

Työryhmä ehdottaa nuorisoasiainkeskukselle monikulttuuriseen jalkautuvaan työhön **900 000 euroa vuosille 2016–2017**.

Kokonaisrahoituksen jakaantuminen

Osaamiskeskus	7 500 000	75 %
Leikkipuistot	150 000	2 %
Omakielinen ojaus perusasteella	350 000	4 %
Osallistumismahdollisuuksien lisääminen	1 100 000	10 %
Monikulttuurinen jalkautuva työ	900 000	10 %
Yhteensä	10 000 000	100 %

Ehdotus 1: Osaamiskeskus”/Maahanmuuttajapalvelut” -pilotin käynnistämisestä ja rahoittamisesta

Perustelu

Palvelukokonaisuus on pirstaloitunut ja nykyiset pitkät koulutus- ja työhön pääsyn ajat eivät vastaa monimuotoisen asiakaskunnan vaihteleviin tarpeisiin. Uusia toimintamalleja tarvitaan niin maahanmuuton alkuvaiheessa tapahtuvan alkukartoituksen kuin koulutuksen ja työhön ohjauksen prosesseissa. Jotta voidaan tehokkaasti vastata kasvavan asiakasmäärän koulutus- ja työllisyystarpeeseen sekä yhteiskuntaan integroitumiseen kaikille asiakasryhmille, tarvitaan alussa vahvaa osaamisen tunnistamista ja sitä kautta uudenlaiset toimivat ja nopeat prosessit ja väylät perusopetukseen, sosiaaliseen kuntoutukseen ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä työllisyydenhoitoon.

Työryhmä ehdottaa, että Helsingin kotoutumispalveluiden toimintamallin lähtökohta olisi ”Osaamiskeskus/Maahanmuuttajapalvelut”-pilotin käynnistäminen.

Kotoutumispalveluiden toimintamallin pääkohderyhminä olisivat sekä työikäiset oleskeluluvan saaneet aikuiset maahanmuuttajat että perus- että toisen asteen nivelvaiheessa olevat nuoret. Osaamiskeskus vastaisi kokonaisuutena työryhmän tunnistamiin keskeisiin työ- ja koulutuspolkujen rakenteellisiin haasteisiin.

Uudenlainen maahanmuuton toimintaverkosto tarjoaisi seuraavan moniammatillisen palvelukokonaisuuden.

- 1) moniammatillisesti tehdyn alkukartoituksen ja osaamisen kartoittamisen (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus-TE-hallinto-Opetusvirasto) ja mahdollisesti aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (Ammatillinen oppilaitos)
- 2) Kotoutumissuunnitelman toiminta- ja työkyvyn, koulutuksen ja työllistymisen edistämiseksi (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus-TE-hallinto)
(lain mukaan tehtävä kaikille työttömille työnhakijoille ja/tai toimeentulotukiasiakkaille, muille harkinnanvarainen)

Suunnitelman tulee sisältää:

- tarvittavat koulutuspalvelut ja koulutuspolun seurannan
- tarvittaessa toimintakyvyn arvioinnin ja sosiaalinen kuntoutuksen toimintakyvyn vahvistamiseksi
- tarvittaessa tuen traumojen käsittelyyn
- tarvittavat työllistymistoimenpiteet, muun muassa uravalmennus, työvalmennus ja yritysneuvonta omakielisenä palveluna (esimerkiksi arabia, somali).
- TE-hallinnon kotoutumista tukevat palvelut kokonaisuutena, mukaan lukien suomen kielen koulutusten kokonaisuus. TE-hallinto on tulossa mukaan omilla lisäresursseilla.

Toiminta tapahtuisi pääsääntöisesti verkostoimaisesti, osittain myös moniammatillisena yhden luukun pisteenä. Tavoitteena olisi yhden sisääntulon periaate ja sitä kautta tarpeenmukaisiin palveluihin meneminen sekä vastuutyöntekijän nimeäminen. Osaamiskeskuksen budjettiin sisältyy tarvittava suomen kielen koulutuksen hankinta. Kielikoulutuskokonaisuutta koordinoi opetusvirasto ja kokonaisuuteen kuuluu työväenopistolta hankittava koulutus.

Ehdotus rahoitettavasta määrästä

Työryhmä ehdottaa Osaamiskeskus/Maahanmuuttajapalvelut-pilotin käynnistämiseen ja toteuttamiseen **7,5 miljoonaa euroa vuodelle 2016**. Ottaen huomioon volyymin ja tarpeen suunnata ammatilliseen koulutukseen tarvittavat väylät myös jatkossa, Osaamiskeskus tarvitsee koulutuspalveluiden näkökulmasta vähintään saman suuruisen määrän vuonna 2017, jotta toimintaa voidaan järjestää pitkäjänteisesti. Ei ole mielekästä järjestää pilottia, joka päättyy vuoden 2016 lopussa.

Määräraha jakaantuisi tarkemmin virastoille seuraavasti

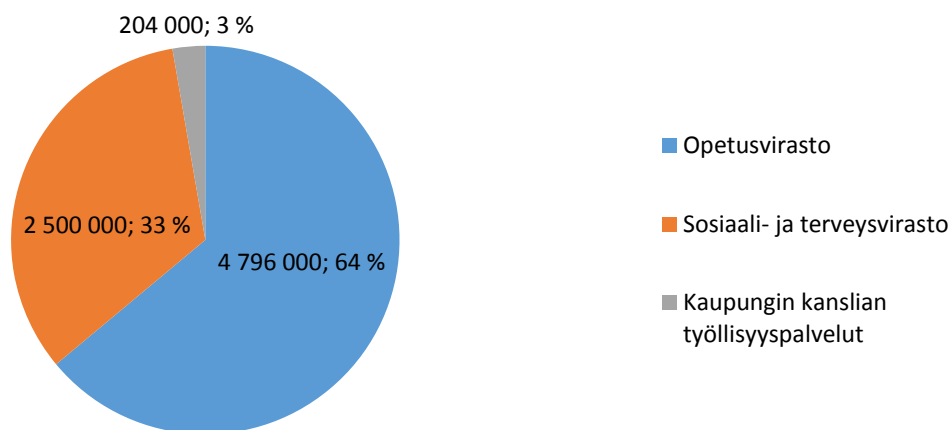
Osaamiskeskus-pilotin rahoituksen jakautuminen virastoittain

Opetusvirasto	4 796 000	64 %
Sosiaali- ja terveysvirasto	2 500 000	33 %
Kaupunginkanslian työllisyyspalvelut	204 000	3 %
Yhteensä	7 500 000	100 %

Osaamiskeskus-pilotin rahoituksen jakautuminen toiminnoittain

Opetusvirasto	Osaamiskaroitus	
	Osaamisen tunnistamisen prosessi	
	Suomen kielen, kulttuurin ja yhteiskunnallisten sisältöjen koulutus	
	Oppimisvalmiuksia parantavat opinnot	
	Tutkintoon valmistava ja johtava koulutus	
Yht.	Kolmannen sektorin palvelut	4 796 000
Sosiaali- ja terveysvirasto	1. Alkukartoitus, 2. Toimintakyvyn arviointi, 3. Kotouttamissuunnitelma ja 4. Henkilökohtainen ohjaus ja tuki	
Yht.	Muut pakolaisten vastaanoton sote-palvelut	2 500 000
Kaupunginkanslian työllisyyspalvelut		204 000
Yhteensä		7 500 000

Osaamiskeskuksen rahoituksen jakaantuminen

Työryhmä katsoo, että Arbiksen ehdotus ruotsinkielisen alkukartoituksen kehittämisestä sekä suomenkielisen työväenopiston ehdotus aikuisten maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisestä tulisi osaksi Osaamiskeskuksen palveluvalikoimaa, mutta näille hankkeille ei myönnettäisi erillistä rahoitusta erillismäärärahasta.

Osaamiskeskus-pilottia on avattu tarkemmin seuraavassa kappaleessa 5.2.

Ehdotus 2: Lasten ja nuorten kotoutumisen tukeminen

Perustelu

Pakolaisperheet eivät tunne riittävästi helsinkiläistä lapsiperheiden leikkipuisto- ja perhetalotoimintaa, jotta tehokas palveluohjaus voisi toimia. Oman verkoston puuttuminen, kielitaidon puutteellisuus ja mahdollinen yksinäisyyden kokemus hankaloittaa ja hidastaa perheiden kotoutumista. On tarpeen tukea maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden vertaissuhteita ja verkostoitumista kehittämällä leikkipuistotoimintaa ja perhetalotoimintaa uudella tavalla.

Perusopetuksen loppuvaiheessa muuttaneet pakolaistaustaiset nuoret jäävät väliinputoajiksi sekä koulupolulle kotoutumisen että aikuisten kotoutuskoulutuksen näkökulmista. Turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyessä sekä oppilaiden että heidän perheidensä kotoutumista suomalaisen yhteiskuntaan koulutusjärjestelmästä käsin tulee lisätä.

Akuutti tarve koskee tehostettua oma-kielisestä ohjausta (esimerkiksi somali, arabia) joka yhdessä kodin ja koulun uusilla yhteistyörakenteilla takaisi kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet menestyä opinnoissaan ja elämässään. Helsingin

peruskoulujen oppilaista erityisesti somalin ja arabiankielisillä on haasteellisimmat lähtökohdat opinnoissa menestymiseen, koska monella on pakolais- tai turvapaikanhakijatausta ja kouluhistoria on ollut repaleinen tai jopa olematon. Myös vanhempien pakolais- tai turvapaikanhakijatausta vaikuttaa kotoutumiseen ja koulunkäynnin tukeen on usein korostetumpi tarve.

Oppivelvollisuuden loppuvaiheessa maahan tulleiden nuorten koulutuspolut ovat haasteellisia myös toisen asteen koulutuksen näkökulmasta, koska he ovat perusopetuksessa vain muutaman vuoden ja sen jälkeen heidän tulee hakeutua toisen asteen koulutukseen. Koulutuspolkuja tulee kohdentaa myös tälle kohderyhmälle.

Ehdotus rahoitettavasta määrästä

Työryhmä ehdottaa avoimen leikkipuistotoiminnan kehittämiseen **150 000 euron** määrärahaa vuodelle 2016. Rahalla voitaisiin palkata neljä sosiaalihojaajaa (2 työparia) leikkipuistotoiminnan kehittämiseen kahteen perhetaloon. Varhaiskasvatusviraston ehdotus on kuvattu tarkemmin liitteissä 1 ja 2.

Työryhmä ehdottaa omakielisen ohjauksen kehittämiseen perusasteelle **350 000 euron** määrärahaa vuosille 2016–2017. Rahalla voitaisiin palkata somalin ja arabian kielisiä ohjaajia ja tehostaa ohjausta sekä tukea perheiden kotoutumista. Toiminta käynnistyisi keväällä 2016 ja jatkuisi lukuvuoden kevään 2017 loppuun. Opetusviraston perusopetuslinjan ehdotus on kuvattu tarkemmin liitteissä 3 ja 4.

Toiminnan jatkuvuus edellyttää toiminnan rahoittamisen jatkuvuutta myös vuodelle 2017 samoissa määrin.

Ehdotus 3: Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osallisuusmahdollisuuksien lisääminen

Perustelu

Turvapaikanhakijoilla ja maahanmuuttajilla on verraten vähän osallistumismahdollisuuksia yhteiskuntaan, jolla on vaikutuksia myös turvallisuuden tunteeseen. Turvallisuuden tunne ja asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välinen luottamus ei rakennu, mikäli säännöllistä vuoropuhelua, huolien ja huhujen purkamista ja eri osapuolia yhteen tuovaa työtä ei tehdä erikseen asiaan resursoitujen työntekijöiden avulla.

Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien osallistumismahdollisuudet poikkeavat toisistaan. Koska turvapaikanhakijat eivät ole kotouttamistoimenpiteiden kohteena, korostuvat järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tarjoamat osallistumismahdollisuudet.

Tällä hetkellä useat eri virastot toimivat järjestöjen sekä kansalaistoimijoiden aktiivisina kumppaneina. Helsingin kaupunki avustaa helsinkiläisiä järjestöjä, yhteisöjä ja asukasryhmiä vuosittain noin 60 miljoonalla eurolla ja myös vapaaehtoistyön neuvottelukunnalla on keskeinen rooli vuoropuhelun varmistamisessa. Useissa virastoissa on mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä, jonka voidaan nähdä olevan myös turvapaikanhakijoille yksi mahdollisuus osallisuuteen.

Keväällä 2016 käynnistyy sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtaja Laura Rädyn aloitteesta suunnittelutyö kaupunkitasoisesta vapaaehtoistyön keskuksesta ja toimintamallista, jonka tarkoituksena on toisaalta sujuvoittaa osallistumista kaupungin tarjoamiin vapaaehtoistoihin sekä toisaalta luoda toimiva verkostoyhteistyön malli Helsingissä toimivien lukuisten vapaaehtoistoimintaa järjestävien järjestöjen kanssa. Mallia on osaltaan pilotoitu lokakuusta 2015 alkaen, kun kaupunginkanslian Osallisuus- ja neuvonta – yksikkö on vastannut turvapaikanhakutilanteeseen liittyvästä vapaaehtoistyön koordinoitavasta.

Järjestöjen ja vastaanottokeskusten kanssa tehtävää yhteistyötä painotettiin erityisesti liikuntaviraston, kulttuurikeskuksen ja kirjaston esityksissä. Liikuntavirasto painotti sekä omien toimintojensa suuntaamista maahanmuuttajille ja myös liikuntajärjestöjen ja vastaanottokeskusten kanssa tehtävää yhteistyötä. Kulttuurikeskuksen vastauksessa oli toisaalta painotettu kohtaamistoimenpiteitä, mutta myös kulttuuripalveluiden tuottamista. Kirjastossa oli samoin kohtaamistoimenpiteitä, mutta myös suomen kielen opetusta.

Kirjaston vastauksessa oli kaksi toimenpidekokonaisuutta, jotka edellyttävät toteutuakseen vapaaehtoisia. Lisäksi kulttuurikeskus ja kirjasto painottivat toimenpiteitä suomen kielen opiskeluun vapaaehtoisten avulla, mutta näiden toimenpiteiden koordinointi voitaisiin ohjata järjestö- ja yhteisötoiminnan koordinaattoreille. Kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvonta-yksikön esitys painottui asukas- ja yhteisötoiminnan ostamiseen järjestöiltä. Asumiseen ja siihen liittyvän osaamisen lisäämisen toimenpide voitaisiin kytkeä järjestöiltä ostettaviin palveluihin.

Työryhmä katsoo, että Helsingin kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikön tehtäviin kuuluu yhteistyö ja sen kehittäminen kaupungin ja kaupungin alueella toimivien kansalaisten, yritysten, järjestöjen ja aktiivisten kansalaisryhmien kesken. Viitaten suunnittelussa olevaan yhteisö/vapaaehtoistyön keskukseen ja sen toimintamallin luomiseen, työryhmä ehdottaa määrärahan suuntaamista kaupunginkanslian Osallisuus- ja neuvontayksikön koordinoitavaksi.

Ehdotus rahoitettavasta määrästä

Työryhmä ehdottaa kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikölle yhteensä **1 100 000 määrärahaa vuosille 2016–2017** jatkovalmisteluun järjestöyhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön ja järjestöille suunnattavaan työhön. Kokonaisuus kattaisi kaupunginkirjaston, kulttuurikeskuksen ja liikuntaviraston määräraha-esitysten keskeiset osuudet.

Määräraha jakaantuisi tarkemmin seuraavasti:

- Liikuntaviraston, kirjaston, kulttuurikeskuksen ja kaupunginkanslian toimenpiteille palkattaisiin kaksi vapaaehtoistyön koordinaattoria: 160 000 euroa.
- Kohtaamo/Naapurikahvila toimintaan useiden virastojen yhteishankkeena suunnattaisiin 100 000 euroa.
- Liikuntavirastoon palkattaisiin monikulttuurisuustyöntekijä ja lisäksi kohdennettaisiin tuettuihin liikuntapalveluihin ja laitehankintoihin yhteensä 160 000 euroa.
- Kulttuurikeskuksen kulttuuri- ja taidetoimintaa suunnattaisiin 80 000 euroa
- Järjestöiltä ostettaisiin palveluita eri maahanmuuttajaryhmille 18 kuukauden jaksoina yhteensä 500 000 euroa. Tämä sisältäisi mm. liikunta- ja kulttuuripalveluita, vertaistukea ja yhteisökahviloiden tuottamista.
- Kaupunkitasoiseen tiedottamiseen ja viestintään, joka tukee virastojen monikielistä tiedotusta 100 000 euroa.

Ehdotus 4: Lisätään turvallisuutta, luottamusta ja vuoropuhelua turvapaikanhakijoiden ja kantaväestön välillä monikulttuurisen jalkautuvan työn keinoin

Perustelu:

Turvallisuuden tunne ja asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välinen luottamus ei rakennu, mikäli säännöllistä vuoropuhelua, huolien ja huhujen purkamista ja eri osapuolia yhteen tuovaa työtä ei tehdä erikseen asiaan resursoitujen työntekijöiden avulla.

Uutena akuuttina tarpeena on monikulttuurinen jalkautuva nuorisotyö turvallisuuden lisäämiseksi ja viharikosten ehkäisemiseksi. Tavoitteena on kuntatoimijoiden, poliisin ja maahanmuuttajataustaisten jalkautuvien työntekijöiden yhteistyönä tuoda turvallinen aikuinen Helsingin julkisiin tiloihin. Tällä tavoin lisätään sekä turvapaikanhakijoiden että muiden helsinkiläisten turvallisuuden tunnetta. Jalkautuminen tapahtuisi keskusta-alueella, mutta myös eri kaupunginosissa, kuten Malmilla, Itäkeskuksessa ja Vuosaarella. Tarkoituksena on etsivän nuorisotyön keinoin reagoida erilaisiin tilanteisiin, siellä missä tarvetta on. Jalkautuvien työntekijöiden kautta pystytään lisäämään tietoa ja puuttumaan mahdollisesti syntymässä oleviin konfliktitilanteisiin. Tavoitteena on lisäksi lisätä turvapaikanhakijoiden tietoisuutta suomalaisesta yhteiskunnasta ja turvallisuudesta.

Ehdotus rahoitettavasta määrästä

Työryhmä esittää nuorisosiainkeskukselle monikulttuuriseen jalkautuvaan työhön **900 000 vuosille 2016–2017**. Määräraha suunnattaisiin pääosin järjestöjen tuottamiin

palveluihin, lisäksi nuorisoasiankeskus rekrytoisi tämän ohjaamiseen tarvittavan resurssin. Nuorisoasiainkeskuksen ehdotus on kuvattu tarkemmin liitteissä 16 ja 17.

5.2. Työryhmän ehdotus ”Osaamiskeskus”/Maahanmuuttajapalvelut” - pilotin käynnistämisestä ja rahoittamisesta

Nykyiset haasteet

Helsingissä maahanmuuttajien määrän arvioitu voimakas kasvu edellyttää maahanmuuttajille suunnattuun yhteiskuntaan integroitumiseen, ohjaukseen, koulutukseen ja työllistämiseen uusia toimintamalleja ja resursseja.

Alkukartoitus on toimenpide, jonka avulla kunta tai TE-toimisto voi tukea uutta kuntalaista kotoutumisen alkuvaiheessa. Hyvin toteutettu kartoitus tuo esille henkilön palvelutarpeet ja antaa pohjan mahdollisen kotoutumissuunnitelman laatimiselle. Alkukartoitus toteutetaan siten, että sen perusteella maahanmuuttaja voidaan ohjata työmarkkinoille, tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Hyvin tehtyt ja suunnitellut alkukartoitukset vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti maahanmuuttaja pääsee juuri hänelle sopivaan koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä.

Työttömäksi ilmoittautuneiden maahanmuuttajien osalta alkukartoitus tehdään työvoimatoimistossa ja muiden osalta maahanmuuttajayksikössä. Kotouttamislaki edellyttää eri viranomaisten yhteistyötä alkukartoituksen ja tarvittaessa kotoutumissuunnitelman tekemisessä. Tällä hetkellä maahanmuuttajien osalta kokonaisvaltainen kartoitus ja suunnitelma toimenpiteisiin pääsemisestä eivät kuitenkaan tapahdu riittävässä yhteistyössä.

Palvelukokonaisuus on pirstaloitunut ja nykyiset pitkät koulutus- ja työhön pääsyn ajat eivät vastaa monimuotoisen asiakaskunnan vaihteleviin tarpeisiin. Uusia toimintamalleja tarvitaan niin maahanmuuton alkuvaiheessa tapahtuvan alkukartoituksen kuin koulutuksen ja työhön ohjauksen prosesseissa. Jotta voidaan tehokkaasti vastata kasvavan asiakasmäärän koulutus- ja työllisyystarpeeseen sekä yhteiskuntaan integroitumiseen kaikille asiakasryhmille, tarvitaan alussa vahvaa osaamisen tunnistamista ja sitä kautta uudenlaiset toimivat ja nopeat prosessit ja väylät perusopetukseen, sosiaaliseen kuntoutukseen ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä työllisydenhoitoon.

Sujuvat työ- ja koulutuspolut sekä yhteiskuntaan integroituminen edellyttävät lisäresursointia niin sosiaali- ja terveystoimen Maahanmuuttoyksikköön kuin opetusvirastoon ja työllisydenhoitoon. Sekä nykyisille että uusille asiakkaille tulee varmistaa kotoutumisen alkuvaiheessa riittävät sosiaalipalvelut sekä tarvittaessa sosiaalinen kuntoutus, jotta voidaan huolehtia asiakaskunnan toimintakyvyn ja

osaamisen ajantasaisuudesta ja edesauttaa henkilön työmarkkinoille tai koulutusjärjestelmään pääsemistä.

Pakolaisuuteen liittyvät katkokset työ- ja koulutusurissa, traumaattiset kokemukset, toimintakykyyn ja elämänhallintaan liittyvät vaikeudet sekä huoli omaisista ja perheestä voivat muodostua sekä henkilökohtaisiksi että rakenteellisiksi pullonkauloiksi työ- ja koulutuspolun sujumisessa ja sitä kautta yhteiskuntaan integroitumisessa. Sosiaali- ja terveystoimella on osaamista toimintakyvyn arviointiin, jossa on välineenä kuntouttava kotoutumistyö. Tätä työtä on mallinnettu sosiaali- ja terveystoimen sekä TE-toimiston välisessä palveluohjauksessa.

Yhteisenä keskeisimpänä haasteena kaupungin sosiaali- ja terveystoimella, koulutuksenjärjestäjillä ja työllisyydenhoidon palveluilla on yhteistyö TE-hallinnon kanssa sekä maahanmuuton alkuvaiheen ohjauksessa että kotoutumiskoulutuksessa. Kyse on samasta asiakaskunnasta, mutta hieman eri vaiheessa kotoutumisprosessia. Lisäksi haasteena on työ- ja koulutuspalveluiden saaminen nykyisistä perätaistista palveluista enemmän yhdistäviin ja limittäisiin palveluihin, jossa työ ja koulutus kulkevat yhdessä.

Nyt kaupungin työllisyydenhoidon palveluvalikko kohdistuu vasta työllisyyden pitkittymisen jälkeiseen vaiheeseen eikä maahantulon alkuvaiheeseen. Kaupungin palveluvalikko täydentää Te-hallinnon palveluja, mutta kyse on pitkälti samasta asiakaskunnasta. Käytännössä TE-toimisto tarjoaa saman asiakaskunnan osalta työttömänä työnhakijoina olevien kotoutumiskoulutukseen liittyvän palvelupolun oleskeluluvan saamisen jälkeen. Tämä pitkittää oleskeluluvan saaneiden pakolaistaustaisten ja muiden maahanmuuttajien työ- ja koulutuspolkua merkittävästi.

Toimenpide-tarpeet

Yhteiskuntaan integroitumista tulee nopeuttaa mm. nykyistä kotoutumiskoulutusta sujuvoittamalla. Nyt maahanmuuttaja käy alkukartoituksessa, sitten kotoutumiskoulutuksen, mahdollisesti ammatillisen koulutuksen ja ohjautuu vasta tämän jälkeen työllistämistä tukeviin palveluihin ja lopulta mahdollisesti avoimille työmarkkinoille. Toimintaa tulee muuttaa niin, että alkukartoituksen jälkeen on välittömästi erilaisia kotoutumisen vaihtoehtoja, kuten ammatillisia valmiuksia vahvistavaa koulutusta, työelämään ohjausta sekä tarvittaessa peruskouluopintoja, joihin kaikkiin sisältyy suomen kielen opinnot. Palveluja tulisi tarjota tarvelähtöisesti eri ryhmille. Kotoutumiskoulutusta tulee järjestää niin, että eri koulutustaustan omaaville on tarjolla työelämlähtöistä kielikoulutusta, myös työaikana. Kielen oppimista työnteon tai harjoittelun aikana tulisi mahdollistaa nykyistä laajemmin.

Pilotoidaan ”Osaamiskeskus” /Maahanmuuttajapalvelut” oleskeluluvan saaneille maahanmuuttajille

Verkoston toimenpiteet

Uudenlainen maahanmuuton toimintaverkosto tarjoaa oleskeluluvan saaneille aikuisille maahanmuuttajille sekä perus- että toisen asteen nivelvaiheessa oleville ja maahan tulleille nuorille maahanmuuttajille seuraavat palvelut

- 3) moniammatillisesti tehdyn alkukartoituksen ja osaamisen kartoittamisen (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus-TE-hallinto-Opetusvirasto) ja mahdollisesti aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (Ammatillinen oppilaitos)
- 4) Kotoutumissuunnitelman toiminta- ja työkyvyn, koulutuksen ja työllistymisen edistämiseksi (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus-TE-hallinto) (lain mukaan tehtävä kaikille työttömille työnhakijoille ja/tai toimeentulotukiasiakkaille, muille harkinnanvarainen)

Suunnitelman tulee sisältää:

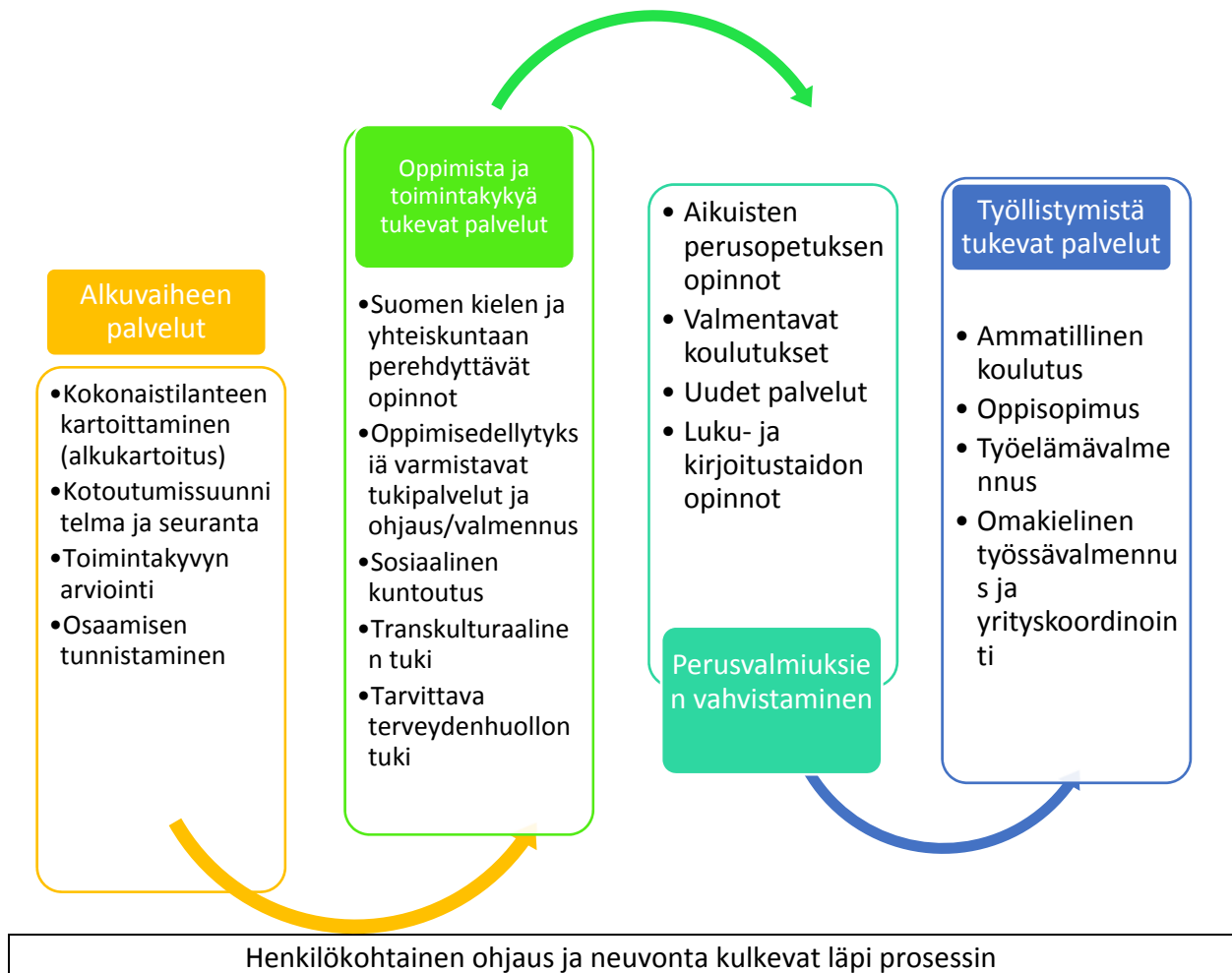
- tarvittavat koulutuspalvelut ja koulutuspolun seurannan
- tarvittaessa toimintakyvyn arvioinnin ja sosiaalinen kuntoutuksen toimintakyvyn vahvistamiseksi
- tarvittaessa tuen traumojen käsittelyyn
- tarvittavat työllistymistoimenpiteet, muun muassa uravalmennus, työvalmennus ja yritysneuvonta omakielisenä palveluna (esimerkiksi arabia, somali).
- TE-hallinnon kotoutumista tukevat palvelut kokonaisuutena, mukaan lukien suomen kielen koulutusten kokonaisuus. TE-hallinto on tulossa mukaan omilla lisäresursseilla.

Toiminta tapahtuisi pääsääntöisesti verkostoimaisesti, osittain myös moniammatillisena yhden luukun pisteenä. Tavoitteena olisi yhden sisääntulon periaate ja sitä kautta tarpeenmukaisesti palveluihin meneminen sekä vastuutyöntekijän nimeäminen. Palveluiden sisältö tarkentuu jatkovalmistelussa. Osaamiskeskuksen budjettiin sisältyy tarvittava suomen kielen koulutuksen hankinta. Kielikoulutuskokonaisuutta koordinoi opetusvirasto ja kokonaisuuteen kuuluu työväenopistolta hankittava koulutus.

Päätoteuttajina ovat: sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, opetusvirasto ja kaupunginkanslian elinkeino-osasto yhteistyössä Stadin ammattiopiston ja aikuisopiston kanssa.

Yhteistyötahot: TE-hallinto, Uudenmaan ELY-keskus, alueen yritykset, oppilaitokset ja järjestöt, Rakennusliitto, Kaupan liitto, HUS

Kuvio 2: Osaamiskeskuksen palvelut maahanmuuttajille

Arvio toiminnan kustannuksista vuodelle 2016

Toimenpide	Kohderyhmälle suunnattu tarkempi tekeminen	Arvio määrästä/k ohderyhmästä jota koskee	Kustannus
Toimenpide 1: Sosiaali-ja terveystoimi			
Alkukartoitus	Asiakkaan kokonaistilanteen kartoittaminen moniammatillisesti, esim. haastattelulla	3000	2,0 MEUR (sis. myös kolme seuraavaa kohtaa)
Toimintakyvyn arviointi	Sosiaalinen kuntoutus, työpaikat, työtoimintapaikat, erilaiset tehtävät, myös psyykkinen toimintakyky	300	
Kotouttamissuunnitelma	Yksilöllinen ja koko perheen yhteinen	3000	
Henkilökohtainen ohjaus ja tuki	Sosiaalityön ja -ohjauksen tuki yhteiskuntaan sisään pääsemiseen kunkin oman tarpeen mukaa	3000	
Muut pakolaisten vastaanoton sosiaali-ja terveyspalvelut	Toimintakyvyn ylläpitäminen ja vahvistaminen; psyykkinen, sosiaalinen ja fyysinen Ryhmä ja yksilötuki, kun henkilöllä tarvetta trauman käsittelyyn Vammat, tartuntataudit ja terveydenhuolto	350 100 2500	500 000

Toimenpide 2: Opetustoimi			
Osaamiskartoitus	Yleisen osaamisen kartoittaminen esim. haastattelulla tai testaamalla	1535	319 733
Osaamisen tunnistamisen prosessi	Työssä tai koulutuksessa hankitun ammatillisen osaamisen tunnistamisen prosessi, jossa osaamista tarkastellaan suhteessa alakohtaisiin ammattitaitovaatimuksiin.	639	255 787
Suomen kielen, kulttuurin, yhteiskunnallisten sisältöjen koulutus	Koulutus, jonka sisältönä on suomen kielen opinnot sekä kulttuuri- ja yhteiskuntatietous.	1535	1 534 720
Oppimisvalmiuksia parantavat opinnot	Luku- ja kirjoitustaidon opinnot, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus, aikuisten perusopetus. Näitä voidaan toteuttaa myös rinnakkain.	224	1 598 667
Toimenpide 3			
Tutkintoon valmistava ja tutkintoon johtava koulutus	Ammatillinen perustutkintokoulutus tai tutkinnon osa koulutus nuorille tai aikuisille suunnatussa koulutuksessa tai oppisopimuskoulutuksena.	320	959 200
Kolmannen sektorin palvelut	Omakielinen mentoritoiminta	160	127 893
Toimenpide 4 Omakielinen työssävalmennus	Omakieliset työssävalmentajat (somali ja arabi) yhteensä 4 henkilöä vuodelle 2016.	200/300	204 000
Yhteensä 000		OPEV: 4 796 000 SOTE: 2 500 000, TYÖ 204	
Kaikki 7,5 Meur			

Raportin liitteet: Virastojen ehdotukset määrärahan suuntaamisista budjetteineen.

Liite 1 ja 2: Varhaiskasvatusviraston ehdotus
Liite 3 ja 4: Opetusviraston perusopetuslinjan ehdotus
Liite 5 ja 6: Opetusviraston ehdotus Osaamiskeskuksesta
Liite 7 ja 8: Sosiaaliviraston ehdotus
Liitteet 9,10, 11 ja 12: Osallisuus-ja neuvontayksikön
ehdotukset
Liitteet 13 ja 14: Suomenkielisen työväenopiston ehdotus
Liitteet 15 ja 16: Arbiksen ehdotus
Liitteet 17 ja 18: Nuorisoasiainkeskuksen ehdotus 1
Liitteet 19 ja 20: Nuorisoasiainkeskuksen ehdotus 2
Liitteet 21 ja 22: Liikuntaviraston ehdotus
Liitteet 23 ja 24: Kulttuurikeskuksen ehdotus
Liitteet 25 ja 26: Taidemuseon ja HAM-ehdotus
Liitteet 27 ja 28: Kaupunginkirjaston ehdotus
Liitteet 29 ja 30: Tietokeskuksen ehdotus
Liitteet 31, 32, 33 ja 34: Oiva Akatemian ehdotus